

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

SZERKESZTI

RADNÓTI DEZSŐ.

ELŐFIZETÉSI ÁR 5 FRT. — TAGOK INGYEN KAPJÁK.

MEGJELENIK MINDEN HÓNAPBAN.

KIADJA

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

Turista-kongresszus.

— Budapest, 1896. jun. 30. —

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület az összes testvéregyesületekkel kapcsolatosan

Budapesten, 1896. jun. 30-án

az ezredéves kiállítási ünnepélyek csarnokában

ORSZÁGOS TURISTA-KONGRESSZUST

rendez.

A kongresszusnak célja a turistaság iránt a közönség körében nagyobb érdeklődés felkeltése.

Ez alkalomból az E. K. E. az ország minden vidékéről Budapestre kirándulást rendez.

A kongresszuson résztvevők az E. K. E. igazolványaival az I. osztályon II. osztályu, a II. osztályon III-ad osztályu egész és a III-ad osztályban II-od osztályu féljeggyel utazhatnak.

A kiállításra 2 frt 50 kr helyett 1 frtért 5 drb belépő-jegyet kapnak.

A székesfővárosi kiállítási bizottság által szállodákká berendezett iskolákban 32, 50 és 70 kros olcsó szobákat kaphatnak.

A látnivalókat kedvezményes árban tekinthetik meg.

A kongresszuson részt venni akarók e szándékukat mielőbb, de legkésőbb máj. 1-ig az E. K. E. főtitkári hivatalának kötelező nyilatkozattal bejelenteni tartoznak.

A bejelentéseket az ország minden vidékén fennálló turista-egyesületek, alispánok és polgármesterek is közvetítik.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület kiadásában Kolozsvárt (Jókai-u. 11. sz.) megjelent és ugyanitt kapható:

Brassóvármegyei Turista-Kalauz

Irta: MÉHELY LAJOS dr.

— 28 képpel és 1 térképpel. —

Alapos és kimerítő tájékoztató Erdély legszebb vidékéről. A Czenk, Bucsecs, Királykő, Predeal, Keresztényhavas, Töröcsvár, Csukás stb. részletes leírása.

Piros vászonborítékkal tagoknak és az «Erdély» előfizetőinek: 60 kr. Nem tagoknak 70 kr.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület kiadásában Kolozsvárt (Jókai-u. 11. sz.) megjelent és ugyanitt kapható:

Kolozsvári Kalauz.

Szerkesztette: AZ E. K. E. KOLOZSVÁRMEGYEI OSZTÁLYA.

— 19 képpel és a város térképével. —

Az erdélyi részek metropolisa, kulturális és más intézetei, látnivalói, kiránduló helyei vannak bemutatva a praktikus szerkesztett munkában.

Ára tagoknak 30 kr., nem tagoknak 50 kr.

AZ „ERDÉLY” részére **HIRDETÉSEKET** elfogad a titkári hivatal. **ÁR** megegyezés szerint.

A „Székelyföld” cz. diszmunka megjelenése közbejött technikai akadályok miatt pár havi halasztást szenved.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

*

SZERKESZTI:

RADNÓTI DEZSŐ,

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET FŐTITKÁRA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

KIADJA:

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

V. évfolyam. 72 képpel.

ERDÉLYI HONISMERTETŐ
1896. évfolyam
72 képpel.

KOLOZSVÁRT,

NYOMATOTT GOMBOS FERENCZ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1896.

108129

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM.

Nagyobb czikkelyek.

<i>Balázs Péter.</i>	
Egy kirándulásom a Szepességben	77
<i>Czirbusz Géza dr.</i>	
A hideg Szamos völgyében	120
Az Andrásy havasokon	122
A radnai havasokon	131
<i>Derzsi Kovács Ferencz.</i>	
A homoród-almási barlang (2 képpel)	85
A Lobogó és környéke (4 képpel)	137
<i>F. Fischer Zsigmond.</i>	
Turistaság faji szempontból	50
Magyarország község neveinek helyesbitése	97
Kulturintézmény-e a Kárpát-Egyesület?	130
<i>Hangai Oktáv.</i>	
Ifjusági turistáskodás	73
Turistáskodás télen (Egy képpel)	131
<i>Hankó Vilmos dr.</i>	
Székelyföld (7 képpel)	34
Székelyföldhöz előszó	99
<i>Herrmann Antal dr.</i>	
Néprajzi bál (6 képpel)	46
A turistaság és a népviselet	88
<i>Hoffmann Géza.</i>	
A Székelyföld érczvidéke	69
<i>Jancsó Benedek dr.</i>	
Hankó Vilmos (Arczképpel)	139
<i>Kuti Irén.</i>	
A szabad természet (Emlékezés az E. K. E. kirándulásaira) Goró Lajos 3 képével	10
<i>Márki Sándor dr.</i>	
Helyneveink történetéhez	7
<i>Mártonffy Mariska.</i>	
Levél az alföldiekhez	53
<i>Merza Gyula.</i>	
Az E. K. E. nemtői (Költemény.)	39
A kiránduló helyek feltárása	86
A hazai idegen forgalom és a külföld	101
Központi turista szervezet	49
Gr. Béli Ferenczné	8
<i>Miss F. G. Armstrong.</i>	
Kirándulás Erdélybe	68
<i>Moussong Géza</i>	
A turista-egyesületek kedvezményei	103
<i>K. Nagy Sándor.</i>	
A gainai leány vásár (A mőczok között)	74
<i>Orbán Ferencz.</i>	
Az E. K. E. osztályok feladatai	12
<i>Posewitz Tivadár dr.</i>	
Az orsz. magyar turista kongresszus	33
<i>Radnóti Adolf.</i>	
Segesvár (9 képpel)	44
<i>Radnóti Dezső</i>	
Alvó egyesület	11
Diák turistáskodás	105
Elmaradt turista kongresszus	65
Kitüntetésünk	81
Turista ügyről	17
Uj turista-egyesület	113
<i>Rákosi Fenyő.</i>	
Millenáris év	2
<i>Sándor Főzsef.</i>	
Tündér Erdély (Beköszöntő az uj ezerévbé)	1
<i>Solymásy Adolf.</i>	
Simon-völgy (2 képpel)	82
Kirándulás a Bucsecsre (Öt képpel)	113

<i>Stuart Benedikta.</i>	
Kolozsvári képek (Az író arczképével)	67
<i>Szádeczky Lajos dr.</i>	
Közép-ázsiai élmények (A gr. Zichy expedició után a Káspitótól Szamarkandig (5 képpel)	19
A kolozsvári Báthory-ház legendája	141
<i>Téglás István</i>	
Visszhang a Torda hasadékbán	82
<i>Thirring Gusztáv dr.</i>	
A közös folyóirat	90
<i>Urmánczy Nándor dr</i>	
Sedes Giergiensis	27, 40
Görgény	55
Szász-Régen és vidéke	84
<i>Vedress dr.</i>	
Ásványviz kereskedési monopolum	13
<i>Versényi György dr.</i>	
Túr és a túri hasadék	51
Sólyomkő	71
<i>Névtelenek:</i>	
Alvó egyesület	100
Csákliai vizesés (Nyári kirándulás)	90
Diák turistáskodás	126
E. K. E. Pozsonyban	104
Lábszánkó (ski) korcsolya	100
Székelyföldi fürdők	115

Különfélék.

Olvasóinkhoz	14
Gr. Béli Ferenczné levele	91
Tagjaink kedvezményei	91
Lapunk új, kötetbe kötöttje	110
Üdvözetek	110 126

Turistaság.

A Gyilkostó domború térképe	15
Turista kongresszus	15
Turista-egyesületek Magyarországon	15
Kirándulások az ezeréves kiállításkor	15
Akvarell képek Erdélyről	15
A szászok ellenünk	31
Az E. K. E. tárgysorsjátéka	112
A megadóztatott természet	112
Villamos felvonógép a Montblancra	112
Turistaság a párisi világiállításon	112
Svéd turista-egyesület	112
Turista maecenás	126
Csikmege első vonatja	126
A M. K. E. új menedékháza	128
Hegy keresztelő ünnepély	128
A székely vasutak folytatólagos tervezése	128
Az országos jelleg	48
Turista kongresszus	61
Külföldi hírlapírók	62
A közművelődési egyesületek kongresszussa	62
A turista-snob	80
Hegymászó vasutak	94
Turista-ügy a Lajtán túl	94
Gőzsikló mint tehervonat	95
Clubb Alpínó italiano	95
A túrista-sport diadala	148

Könyvesház.

Régi hazai löportartók szarvas agancsból Herrmann Antaltól	14
Folyóiratok	14
Brassóvárm. turista-kalauz	14

A Csikmegyei füzetek	63
A székelyföld	15
Balneológiai értesítő	15
Kárpát évkönyv	31
Folyóiratunk	31
Délvidéki turista	64
A szász kárpát-egyesület évkönyve <i>Téglás Gábortól</i>	96
Székelyföld	112 128
A dauphinéi turista-egyesület évkönyve	126
Hegyen-völgyön	128

Fürdő-ügy.

Málnás fürdő	16
Az E. K. E. fürdői	31
A maros-ujvári fürdő	63

Ásványvíz-ügy.

E. K. E. ásványvizek	16 31
Ásványvizek bevitele Oláhországba	16
Fűthető teher kocsik	16
Az erdélyrészi ásványvizek a kiállításon <i>Hankó Vilmostól</i>	95

Helynevek ügye.

Határnevek	15 114
Szászfenesi határnevek	31
A helynevek helyesbitése	64
Az orsz. bizottság első gyűlése	111

Néprajz.

Az E. K. E. néprajzi báljáról	63
-------------------------------	----

Egyesületi élet.

Brassómezei osztály	32
Felolvasó esték	48
Petrozsényi osztály	63
A kolozsmegyei osztály közgyűlése	91
A központ gyűlései	107

Testvéregyesületek.

Magyarországi kárpát-egyesület	64 48
Délvidéki kárpát-egyesület	48
A Siebenbürgischer Karpathen-Verein nagy-szebeni osztálya	111
A M. K. E. Frigyes főhgnél	126
Frigyes főhg. és a M. K. E.	127
A Fichttel hegyvidéki egyesület	127
Uj turista-egyesület	127
A magyar tanítók turista-egyesülete	126

Képek.

Segesvári képek (Roth G. H. fényképe után.)

Segesvár látóképe	2
A vártemplom	3
Utcza a várban	4
Főtér (Észak-keleti oldal)	4
Vár	5
Várkapu	6
Főtér (Keleti oldal)	7
Megyeház	8
Vármegyeház gyűlésterme	9

Közép-ázsiai képek.

Baku látóképe. Városi kert, Ó-város	19
Baku, Régi mosché. Minaret, Khánok palotája, Ujváros	20
A Kaspi tengeren	21

Uzua-Ada a Kaspi tengernél	22
Bokharaiak. A csardcsuji bég és környezete	22

Néprajzi képek.

Schopf Vilma mint arató leány	47
Gál Irén mint magyar menyecske	47
Sényi László mint toroczkoí legény	47
Jékey Ilona mint kalotaszegi leány	47
Mangesius Mariska, Pischl Iduna mint oláh leányok	47
Kántor Irma mint tót leány	47
Bethlen Katinka grófnő mint Hungária	51
Jakabffy Anna mint cigány leány	52
Hindy Erzsike mint jaádi szász menyecske	53
Filep Gizike mint segesvári szász leány	54
Girsik Gyuláné mint magyar leány	54
Soós Gizike mint tót leány	55
Dr. Török Imréné mint toroczkaí menyecske	56
Kuti Irénke mint kalotaszegi menyasszony	57
Birinyi Janka mint kalotaszegi leány	57
Gyarmathy Ilona mint györgyfalvi leány	58
Meltzl Iza mint budaki szász leány	59
Vásárhelyi Jolán mint cigány leány	60
Dr. Ákontz K.-né mint kőhalmi szász menyecske	61

Székelyföldi képek.

Hadak utja (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	34
Szt. Annató (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	35
A Széchenyi szikla (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	35
A torjai büdös barlang (<i>Tull Ödön rajza.</i>)	36
Székely kapuk 2 rajz (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	37
A homoród-almási barlang (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	39
Dobogó fürdő (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	98
Székely-Támad várromjai (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	99
Székely ifjak (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	102
Udvarhelyi székelyek (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	102
Sz.-Udvarhely (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	103
Székely kapu (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	104
Lobogó fürdő (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	104
Szentkeresztbánya (<i>Goró Lajos rajza.</i>)	73
A Dobogó felső része (<i>Derzsi K. F. felvétele.</i>)	137
Kiruly környékéről (<i>Derzsi K. F. felvétele.</i>)	138
Részlet a Dobogó alsó részéből (<i>Derzsi K. F. felvétele.</i>)	139
Lobogó (<i>Derzsi K. F. felvétele.</i>)	139
Homoród-almási barlang (<i>Derzsi K. F. felvétele.</i>)	86

Arcsképek.

Stuart Benedikta	67
Gróf Béli Ferenczné	80
Hankó Vilmos dr.	140

Különböző vidékekről.

A kolozsvári ski-club (<i>Kató J. fényképe.</i>)	132
A Bucsecs virágdisze (<i>Solymássy A. rajza.</i>)	133
Töröcsvár (Északi és nyugati oldal.)	134
Töröcsvár (Déli oldal.) (<i>Solymássy A. rajza.</i>)	135
Töröcsvári részlet (<i>Solymássy A. rajza.</i>)	135
Czigányesti részlet (<i>Solymássy A. rajza.</i>)	135
Simon völgy (<i>Solymássy A. rajza.</i>)	83
A Simon völgyi vizesés (<i>Solymássy A. rajza.</i>)	86
A tömösi nagy kőhavas csuca (<i>Vágó B. felvétele.</i>)	115
Predeáli alagut (<i>Vágó B. felvétele.</i>)	116
Brátkai vizesés (<i>Vágó B. felvétele.</i>)	117
Alsó-Tömös (<i>Vágó B. felvétele.</i>)	121
Kiránduló társaság 3 kép (<i>Goró Lajostól.</i>)	10-11

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

V. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1896. 1—2. szám.

Tündér-Erdély.

— Beköszöntő az új ezer évbe. —

Irta: Sándor József.

Mystikus, édes Erdély te, drága hazánk féltett kincse, szive!

Nem lehet téged úgy elszakítani, hogy a nemzet teste szét ne hulljon alatta.

Mikor őseink ezer éve leszálltak Munkács hegyeiről, első gondjuk volt nemsokára: megnyerni és biztosítani téged. Mert nélküled meg nem állhat e földön a magyar; és te tudtál önálló lenni az évezredekben, de birtokod nélkül állandó hazát senki sem tudott létesíteni a Kárpátok völgyölében.

Azért vagy te a szabadság kiváltképen való hazája.

A római birodalom világoralma nem volt teljes, míg téged nem birhatott.

A magyarság ittléte nem volt biztosítva, míg téged meg nem hódított.

Mohács meg nem ölhetette lételünket, mert te szabad maradtál.

A második római birodalom el nem tapodhatott, mert benned mentsvárára talált a lelkiismereti és gondolat-szabadság.

Semmi ellenség rajtunk nem győzedelmeskedhetik, a míg te a mienk maradsz.

Palladium vagy te; hozzád kötve e földön létezésünk; oly szép, mint a milyen erős.

Mikor te tőled a futó vonaton az Alföld felé robogok, elfog a vidámság; és elkomolyodom, valahányszor Nagyvárad kapujánál a hegyek ölelő karja engem visszajövet fogad Templomba érkezem, vagy édesanyám kebelére? Hegyeid a bennök levő ércnél fogva vonzának-e a mágnes erejével? Vagy árnyas-erdős főlzíned tanít a magamba zárkózottság szellemi életére, a mi az igaz élet?

Az bizonyos, hogy szép vagy, mint egy tündérara, örökifjan szép, zöld fenyveseiddel és folyton csobogó vizeiddel; változatlan és mozdulatlan, mint a jellem, vagy az Isten-harag!

Valóban méltó tárgy téged szolgálni; rögeidhez, halmaidhoz meleg szeretettel ragaszkodni és téged az egész világról fölkeresni!

Tiszta levegőddel, ragyogó képeiddel, szívet-lelket egyaránt vidámitasz; multaddal lelkesedni tanítasz; és forrásaiddal, vizeiddel életerónket visszaadod.

És rajtad él egy nép, mely a testvériség szent szellemében akar élni; évszázak óta erre vív; eszét, karját ezért adja a korszellem és a haladás szolgálatába, — nem kérve egyebet, minthogy benne bizzanak és őt megértsek.

Te vagy a szentföld Európában, nem hiában benned kereste sirját az ujkor lánglelkű prófétája, Petőfi.

Mi lesz a sorsod és hivatásod az új ezer évben? Mit tartott föl számodra a Gondviselés?

Te leszel-e czivakodás almája, mely fölött a megvénhedt föld lángba borul, vagy innen fog áramlani a világra a béke és az öröm?

Ime kebeleden a társadalom összeáll, hogy téged megtartsion és összeáll, hogy minden gyermekedet az anya szerelmével egyesítse!

Hát hogy lehattél te oly sokáig elhanyagolva? Bájaid, fenséged miért csak most kezdenek ismertek lenni a világ előtt?

Ám, valjon a Szentföld is nemcsak az idők teljességében lett ismeretes a világ előtt? mikor az eszmének meg kellett születnie és fordulatnak kelle beállnia a dolgok között!

Én nem tudom, talán igen is messze megyek, de úgy tetszik, hogy azok, a kik kebeleden a nemzeti lét és testvéri egyetértés eszméjeért fáradoznak, többek, mint egyszerű munkások: ők apostolok.

Erdély másodszor is meg van hódítva az Unio által: de az igaz megszállást és biztosítást ma azok folytatják és végezik, a kik az egykori téritők és szerzetesek munkáját eszközlik modern és a korhoz alkalmazott megjelenésben.

A kor szelleme pedig ma: a humanismus, a nemzeti szabadság és az igazság.

Üdv azoknak és elismerés, a kik ebben az irányban dolgoznak! és lehet-e e szellemnek sokáig ellene állani?

A fegyverek leverhetnek, de a szelidség, a művelődés és a közeledés igazán megnyernek és meghódítanak, a szív és az érdek ezerszeres testvéri szálaival.

Tehát ne fáradjunk el! A társadalom mélyéből zúgva tör elő a kivánság, mely békét, nyugalmat és virágzást akar, s boldog az, a ki ezt az ösztönt megértve dolgozik és a haladó áramlathoz csatlakozik.

A politika felhője lehet vészterhes viharokkal és villámokkal teljes: de minden küzdelemnek a vége, csak a béke. Hát nem lehet-e mindjárt azon kezdeni?

A béke, munka és a megértés járjon csak előttünk, és minden ellenség úgy el fog enyészni, mint a mély völgyek fölül a felkelő nap előtt az éjjeli köd.

Erdély anyánk mennyit szenvedett egy évezér alatt és a múltban: tegyük, hogy lásson boldogabb időket is már!

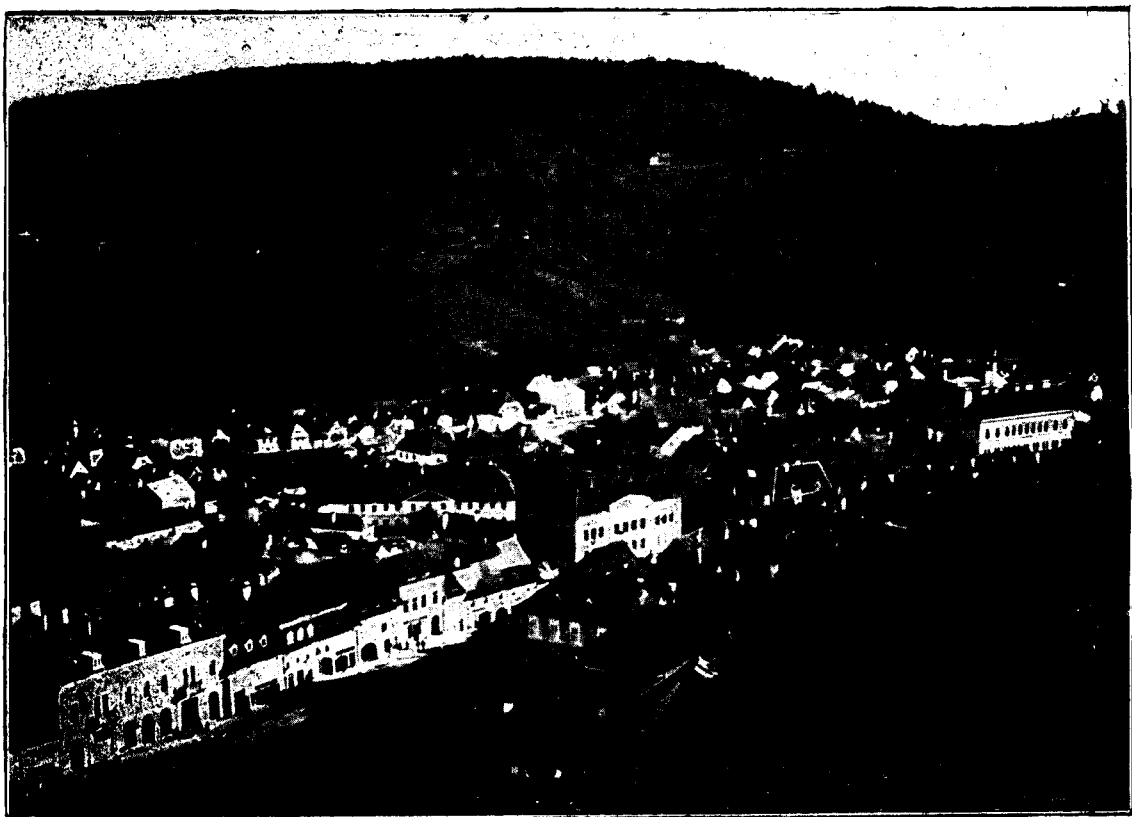
Oh, tegyük!

Millénáris év.

Irta: Rákosi Jenő.

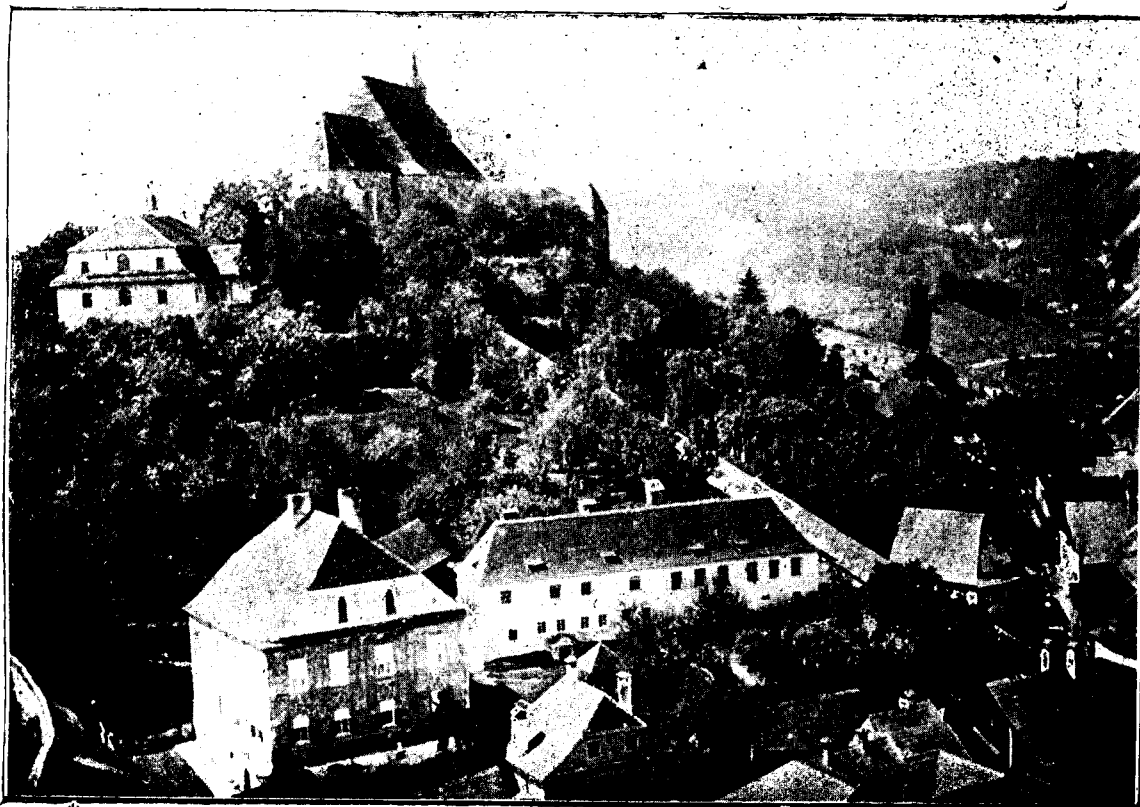
Az oly ünnep, minőt ez az esztendő hoz a magyar nemzetre, ezer évnek a megünneplése, még a legnagyobb alakzatok: a nemzetek életében is nagy ritkaság. Semmi az ily ünnepnél jobban meg nem érdemli a jubileum, az örömnep nevét. Béke és bünbocsánat volt régen a jubileumok profán ünnepeiből fölszálló égi illat. Béke, bocsánat, testvéri szeretet legyen a mienké is. Sehol rá több alkalom, mint nálunk, a hol évszázak óta annyi-félék vagyunk: tótok, szászok, oláhok, magyarok. A modern idők hatalmi alakulásai — a modern, forgalomsokszorozó találmányok nyomán — a szorosabb egységet tették a népek alakulásában törvénynyé és a nemzeti eszmét mind legerősebb hajtó erőt uralkodóvá az egység létrehozásában. Ez adta bélyegét az új Magyar Álladalomra is, ez hozta forgalomba a magyar állameszmét, ez teszi szükségessé a magyar nemzeti kulturát. Nem mi sovíniszták csináljuk ezt, hanem ez csinál minket sovínisztákat. Mindnyájunknál erősebb törvények uralkodnak rajtunk, azért mindazok vesztesek, a kik a kor e hatalmas irányzatába beilleszkedni nem tudnak, követeléseit kielégíteni nem képesek.

A kor ez irányzata alul kivonhatja magát bizonyos mértékig az olyan sziklavár minő

SEGESVÁR LÁTÓKÉPE.

Róth G. H. fényképe után.

A VÁRTEMPLOM.

Róth G. II. fényképe után.

SEGESVÁRI KÉPEK.

Svájcz, a melynek hegyeit kell átfurdalni, hogy keresztül lehessen rajta hatolni, különben meg kell kerülnie a forgalomnak. Ellenben az oly ezer éves csatatér minő a mi országunk, Európa és Ázsia régi ütközőhelye, a melyen legtöbb nép pusztult el: az ily országnak teljes lélekkel bele kell magát vetnie a modern eszmék áramlatába, és versenyt kell usznia, különben préda sorsra jut.

A cél pedig nem az, hogy szorgalmas, munkás, békeszerető népeket, falvakat kiforgassunk hagyományaikból, nyelvükből, szokásaikból, melyeket közülök ki 600, ki ezer éve hiven őriz és megőrzött máig. A cél az, hogy hazaszeretetre tanítsunk mindeneket, és a magyar nemzeti kultúra szolidaritásába vonjuk e haza összes tanult, összes művelt osztályait, a magyar nemzeti kulturáéba, a mely viszont benne él a nyugati kulturák szolidaritásában.

Az *E. K. E.* is a kulturát szolgálja. Ez teszi alkalmas témámmá e lapok hasábjain a milléniumot. Az ezredéves ünnep örömbeli érzetének által kell járnia ez ország test minden részét, a legtávolabbit, a legközelebbit; a leggazdagabbat, a legszegényebbet; a bőségben elterülő rónát és a természet vad tusáiban égremeredő havasokat; elrejtett falut és a világ forgalmi országútján hivalkodó várost. Által kell járnia embert és intézményt egyaránt. Egy embernek sem volna szabad lennie, a ki legalább egy napot ki nem választ magának, mondván övéinek: ma a honalapítókat ünnepeljük.

Egy intézménynek sem, a mely valamely cselekedetre ne serkenjen, és magán nyomtalanul engedje tova menni ezt a dicsőséges esztendőt.

Mert hiszen mit teszünk egyebet állandóan mindnyájan, minthogy folytatjuk a honfoglalók munkáját nap nap után? Minden életrevaló nemzedék becsvágya megtetőzni azt, a mit az elődök szereztek. Minden munkás kéz szerzi, minden takarékos hozzá csatolja az ujat ahoz a mi már volt. Minden jó és nemes szív erkölcsössel gyarapítja erkölcsünk, minden törekvő elme tudással és világossággal szellemünk kincses házát. Ez a gyarapodás pedig honfoglalás újabb eljövendő megszámlálhatatlan időkre.

Árpád egyenes leszármazéka minden fia e hazának, a ki gyarapítja a nemzet javait.

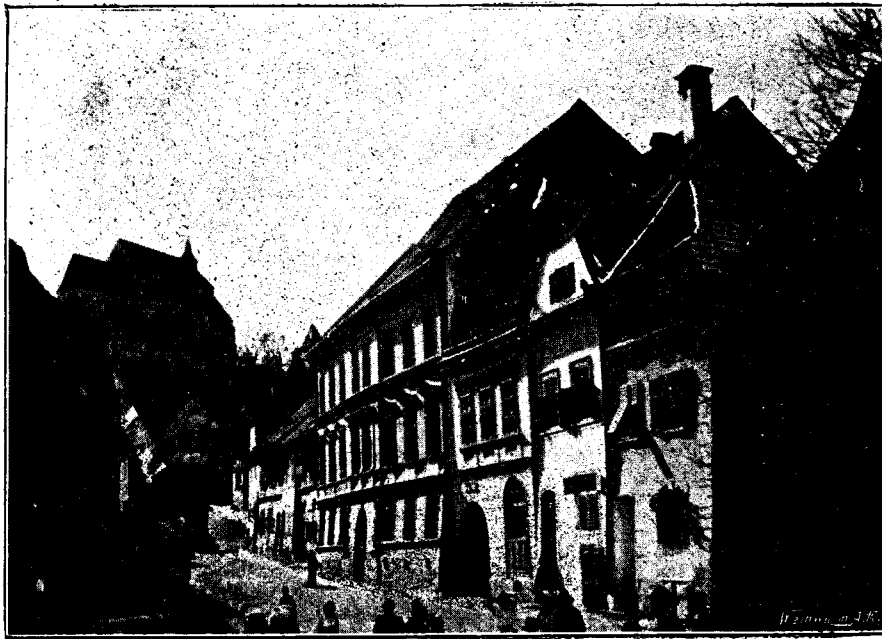
És ebben nincsen kivétel, se kicsiny, se nagy, se alacsony, se magas. Mert hiszen a paripa szolgálatát ép úgy nem teheti meg a méh vagy a hangya, mint a hogy a hangyáét sem végezheti a legdélcezegebb, leggyorsabb lábu paripa sem. A munkás természet összességének háztartásában épen olyan szükséges a paripa, mint a hangya.

És ha gondolatomat tovább fűzöm: az *E. K. E.* ime a legszebb példázója a modern élet honfoglaló hivatásának. Intézmény a modern szellem szerint, a társulás alapján. Utat tör járatlan bérczeken és embert visz oda a hol csak a sas és a zerge tanyázott. A természet fenséges képeit nyitja meg a gyönyörködő em-

Segesvár.

— Kilencz képpel. —

Irta: Radnóti Adolf.

UTCZA A VÁRBAN.

Róth G. H. fényképe után.

SEGESVÁRI KÉPEK.

beri szemnek, a havasok éltető levegőjével kínálja meg a civilizált ember elikkadt tüdejét; férfias, izomedző fáradságra csábítja társait s üdítő életerőt ad a léleknek. életkedvet, vidámságot, új képességet a munkára és az emberi örömszerepekre egyaránt.

És még ez nem minden.

A gazdagnak örömet és szórakozást és üdülést; a szegénységnek keresetet, szükségei fedezését, nélkülözéseinek enyhítését. És hozzá mindennek szeretetet, idegeneknek egymás megismerését, közelebb hozását, ezzel megteremtven az egymás megbecsülésének első föltételét. És vissz civilizációt világossággal és jobb léttel elhagyott, eddig ismeretlen vidékekre és törzsek közé. Szeretet: az ember és a természet szeretete a villogó fegyver, a melylyel e honalapítók nemes harcukat kiküzdik. Mi járhat nyomukban más, mint áldás.

Az E. K. E. megnyitja Magyarországnak Erdély tündérvárait és meghódítja a nemzet szívének Erdélyt és az erdélyi részek lakóinak a szívére a nemzet számára.

Ezt az eszmét egy milléniumi kirándulással megünnepelem és emléket sziklába vésné: az idei nyári évadra méltó vállalkozása lehetne az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek.

lóban érzésem felette elkényesedett a szép és regényes tájak szemléletében, de el kell ismernie mindenkinek, hogy Segesvár látása elragadó képet nyújt, de főleg meglepi az idegent.

Bámulnom kell, hogy a turistaság már rég [nem fedezte fel ezt a kis várost s nem tette turistái kirándulásai célpontjává. Van itt a természet szépségein kívül látni való elég. Főleg azon a téren, a mi régi, ódon s historiai multtal bír.

A mit különböző hiteles forrásokból összeszedhettem Segesvár mu'tjából, itt adom.

Segesvárt a szászok 1198-ban kezdték alapítani. Maga a város építése, nagy valószínűséggel, a XIII-ik, illetve XIV-ik században történhetett. Azonban eddigi historiai kutatások, épen a XIII. és XIV-ik század tör-

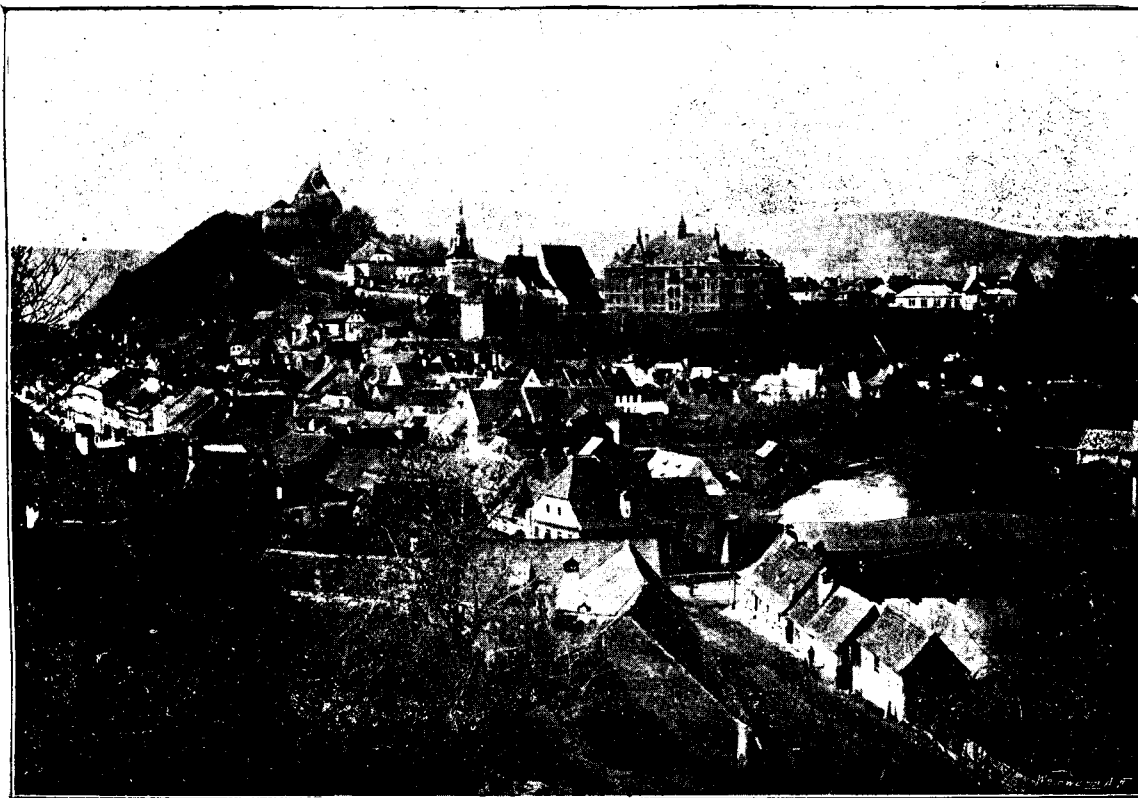

FÖTÉR (ÉSZAKKELETI OLDAL).

Róth G. H. fényképe után

SEGESVÁRI KÉPEK.

VÁR.

Róth G. H. fényképe után.

SEGESVARI KÉPEK.

ténetére nem bírtak világot deríteni. Erdély három nemzete: a magyarok, székelyek és szászok (Nobiles, Siculi, et Saxones) rendi képviselőik, követeik által 1506 február 6-án, a vashegyi templomban megtartott gyűlésen, jogaik és szabadságuk megtartása és megvédése végett, megkötik a szövetséget. (E történelmi mozzanatnak megörökítését célzó képet festet N.-Küküllővármegye a mil-léniumi kiállításra.) 1513-ban már teljesen lakatlan volt úgy, hogy az ezen évben II. Ulászló királytól kelt levélben meghagyatik Gerendi Miklósnak, a város és vár újból való felépítése és lakottá tétele.

Miután Segesvár a Nagy-Küküllő völgyét teljesen uralta, sok ostromnak és viharoknak volt kitéve. 1528. és 1530-ban Zápolya János, 1603-ban a trónkereső Székely Mózes, 1605-ben Bocskai vezére: Gyulafi és 1662-ben Kemény János ostromolják, de sikertelenül. 1601-ben Báthori Zsigmond goroszlói csatavesztése után, Básta vallon katonáival kezdi ostromolni, azonban 50 ezer aranyforint váltságdíj lefizetése után tovább vonul. Ugyan-ezen év novemberében Báthori Zs. Moldvából való visszatérében, Maka György vezérével az alvárost hatalmába keríti s később, deczemb. 14-én, reggel templomozás alatt, hadi esettel a várost is birtokába vette.

Az ezekkel volt kozákság beront a várba s a nagy templom műkincseit s drágaságait, ezek között a szin-ezüstből vert 12 apostol *életnagyságu szobrát* elrabolják. Aztán itt maradnak a következő év júliusáig.

1603-ban 2000 lakos a pestis áldozata lesz. 1630-ban Bethlen István helyébe I. Rákóczi György fejedelemmé választatik a várhegyi templomban. 1657-ben II. Rákóczi György helyébe a török fejedelemmé választatik Rhédei Ferenczet.

1658-ban Barcsai Ákost teszik meg fejedelemmé, megelőzván ezt Mohemet pasa kinevezése.

1661. október 2-án tartja az Alipasa által fejedelemmé emelt I. Apaffi Mihály bevonulását.

1662-ben az időközben Kis-Selyken szintén fejedelemmé választott Kemény János megérkezik Sz.-Nádas felől s Apaffit megadásra szólítja fel. Aznap (jan. 20) Apaffi segélyére érkezik Medgyes felől Kucsuk basa. Kemény (január 22) elvonul Nagy-Szöllőre s másnap csatát és életet vesz.

1676-ban ápril 30-án az egész város, összes magán és nyilvános épületeivel porrá ég.

1679-ben Apaffi itt országgyűlést tart.

1703-ban a mostani megyeház helyén volt zárda udvarán Schuller von Rosenthal polgármestert lefejezik.

1709-ben kitört pestisben elhal két év alatt a lakosság öt hatodrésze.

1788-ban a város egyharmadrésze leég.

A XIX-ik század első fele mi érdekést sem tud felmutatni Segesvár történetéből, egész 1849-ig, a mikor Heydte császári draganyos kivonulván csapataival, a várost Forró, a szabadságharcz egyik vezére, nyomban elfoglalja. A medgyesi csata után Bem (márczius 6-án) egész seregével ide vonul.

1849. július 31-én történt ama gyászos csata, a mely nemcsak a szabadságharczban, de a magyar kultúr-történetben is elfeledhetlenné vált. Ekkor esett el Petőfi.

1877-ben az új politikai beosztás következtében Segesvár Nagy-Küküllővármegye székhelyévé vált.

A várt körülvevő bástyák, illetve tornyok az egyes czéhek által védettek, minélfogva ezekről nyerték elnevezésüket, u. m. kötélverők, mészárosok, szücsök, kovácsok stb. tornya.

A vár egyik főekessége a kaputorony vagyis óratoronny (Stundthurm). Ez a milleniumi kiállítás történelmi osztályában szintén képviselve lesz, mint a csucsives építészet egyik remeke.

A várban ma is mutatják azon ódon két emeletes épületet (egy sarokház a vár piacán), a melyben Apaffi fejedelem lakott udvara egy részével.

A várhegy temploma mellett még ma is látható egy boltozott alagut kezdete, a mely végső szükségben kimenekülő utat biztosított az ostromlott várból. — Állítólag ez az alagut a Medgyes felé vezető országot mellett levő török emléknél végződik. — Itt legyen megemlítve, hogy ez emlék helyén, a monda szerint, egy a várból jövő ágyugolyó által elesett török pasa sírhelye lenne, a kit ide teljes fegyverzetben és elefántjával temettek volna.

A sok ósdi épület közül kiválnak a modern építkezések.

Van itt szász gimnázium, szász polgári iskola, szász leányiskola, elemi iskola és kisdudóvó.

A magyar kultur intézetek csak az állami elemi iskola és két kisdudóvó által vannak képviselve. — Van szegények háza, megyei kórház. Mint megyeszékhely, van itt mindenféle főbb hivatal. Van a szász gimnáziumnak egy 15.000 kötetből álló könyvtára, ezek között a XVI-ik századból származó Missale. Van szép régiségtára is.

Különös kedvező fekvésénél fogva Segesvár Erdély egy nagy részének úgy ipari, mint kereskedelmi góczpontját képezi. Vannak posztó-, festő-, szövő- s villanyra berendezett liszt-gyárai. Van három pénzintézete.

Nyilvános sétahelye szinte minden városrésznek van. — Ilyenek a várkörüli sétahely, a városi park, a gát-sétahely, távolabb a fenyves erdő jól gondozott utakkal, szép messzelátóval. A távolabbi sétahelyek a »Lajos« (Breite), az egyház erdeje (Villafranka). Mindkettőben a majálsokat szokták tartani. E helyeken szebbnél-szebb tájképek és kilátások tárulnak a turista elé. Vannak továbbá szép árnyas mulató kertjei, kitérő ételekkel, italokkal. Megemlítendő a gyönyörű és nyilvános használatra engedett szép Misselbacher kert, stb. stb.

Vendéglői közül az immár háttérbe szorult »Csillag« vendéglő mellett kimagaslik az újonnan berendezett »Frank szálló«, mely a legkövetelőbb igényeknek megfelelő kényelemmel van berendezve és a kiszolgálást kielégítő.

De hát mit mondjak az itteni társadalmi viszonyokról?

Lakossága tulnyomólag szász. A magyarságot csupán az állami tisztviselők egy része képezi. Van aztán itt 6—700-ra menő vegyes nő és férfi cseléd. Ezek valóságos kultus missziót teljesítenek, a mennyiben tőlük minden szász gyerek már zsenge korában megtanulja a magyar nyelvet. Innen van aztán, hogy itt minden szász férfi es nő magyarul tud.

Volt valamikor itt szép magyar társadalmi élet. Annak oázisa volt a magyar kaszinó, melynek megteremtője a közelismerést méltán érdemlő lelkes magyar hazafi, Horváth László tanfelügyelő, ki sok hazafias eszmének zászlóvivője és megteremtője volt. — Volt? — Igen,

volt, mert nem épen koránál fogva, kifáradt a sok munkásságtól és sok mindenfélétől. A nemes küzdőtérrel őt leszorított újabb nemzedék, már t. i. a magyar, egyáltalában nem találak ambíciót abban, hogy a magyar eszmét hirdető lobogót kézbe véve s jó példával előre haladva, továbbra is utat törjenek a magyar társadalmi élet megszilárdítása és kedvessé tételében. Voltak itt régebben magyar műkedvelői előadások, magyar fillérestélyek, magyar hangversenyek, stb. Ma már mind csak volt! Igaz, hogy a mióta a hazafias lelkületű Bethlen Gábor gróf a megye vezetésétől visszalépett, nagyot fordult a világ velünk. No de minek is emlékezem vissza az ezen intervallumban lefolyt szomorú korszakra, a melyből csak annyi volt a jó, hogy — talán — vége szakadt. Talán?

Nem megyek tovább, mert bizony azzal gyanusíthatnának, hogy politizálok, pedig eszem ágában sincsen.

Remélünk a jövőtől! Valjon nem hiában-e?

Eltelkintve mindattól, a mi Segesvárt nem szép (!), elvitatlan, hogy ez a városka, a mely országrészünkben a hatodik helyet foglalja el (10000 lakos): úgy képesség, mint műveltség tekintetében oly annyira érdekes és olyan számos, kifogyhatatlan szép részletet tár fel a látogató előtt, hogy a ki egyszer reá szánta magát ide egy kirándulást tenni, az bizonyára a lehető legkellemesebb emlékekkel távozik innen.

Aztán itt is mindig csak lehet egy-egy kedves kis magyar tásaságot találni, a hol az idegent a legszívesebben magyar vendégszeretettel fogadják s mindent elkövetnek szórakoztatására.

VÁRRAPU.

Róth G. H. fényképe után.

SEGESVÁRI KÉPEK.

Rendezzenek csak egy nagy turista kirándulást Segesvárra, majd meglátják, hogy a szépségek közül, még tizedrészét sem soroltam fel, a mi pedig nem szép, azt nem mutatjuk meg.

Helyneveink történetéhez.

Irta : Márki Sándor dr.

Az E.K.E. helynév-bizottságának tömérdek anyaga volna a munkára, csak akadna, a ki vállalkoznék a gyűjtésre és a feldolgozásra. Ehhez *egész* ember kell s nem magunk féle, ki ilyes tudományos kitérésekre alig szakíthat magának időt, s rendszeres mű helyett legfeljebb töredékekkel, adalékokkal szolgálhat.

De ha feldolgozó egyelőre még nem találkozik is, legalább a gyűjtést kellene megindítanunk, a mire egy ízben már kértük az «Erdély» közönségét és tisztelt tagtársainkat. Lehet, abban bízunk valamenynyien, hogy Magyarország történeti földrajzában akármelyikünk-nél jobban összeállítja Erdély régi helyneveit *Csánki* Dezső. Csakhogy az ő munkássága mégis sok tekintetben másnemű, mint a milyenre nekünk van szükségünk a jelenlegi katonai s más részletes térképek hézagainak betöltésénél, hibáinak ki-

igazításánál. Nekünk, kiknek midőn pl. Kolozsvármegye turista-kalauzának s turista-térképének elkészítésével foglalkozunk, nem lehet beérnünk azzal, hogy a szobában topographisáljunk, hanem ki kell mennünk a szabadba s ott sütnünk ki, térképpel kezünkben s a környék ösmerőit valóságos tanúkihallgatások alá vetve, hogyan elevenítsük föl egy-egy régi határrésznek, dombnak, bércnek, pataknak stb. feledésbe ment nevét.

Mit lehetne tennünk csupán a XIV. századbeli tizedjegyzékekkel is, melyek az akkori Erdélyről valóságos helységnévtárt szolgáltatnak! Kinyomatott oklevél-táraink is bőséges forrásokkal kínálkoznak s annyira hozzáférhetőek, hogy a nem szakember is könnyen használhatja valamennyit, ha valamely vidékről bővebb tájékozódást akar nyerni.

A kolozsmegyei kalauz szerkesztői például semmiesetre sem mellőzhetik a *Széki Telki-család oklevéltárát*, melynek két első kötetét *Barabás* Samu szerkesztésében a család áldozatával most adta ki a Magyar

Történelmi Társulat.¹ Erdélyről általában véve igen sok adat van benne s valóban sajtóságnak kell találnom, hogy Erdélyben idáig még sem vették észre és érdeme szerint nem ösmertették. Csupán Kolozsvármegyéből is a következő helyekről tartalmaz becsesnél becsesebb adatokat: Ajton, Akna, Alsó-Zsuk, Andránháza, Apahida, Asszonyfalva, Bátháza (Vataháza), Becsenyéd, Cég, Darvastó, Dezmér, Domb, Ercse, Esküllő, Felekfark (másképen Györgyfalva), Fűzkút, Gerebencs, Göncpataka, Gyalu, Gyéres, Györgyfalva, Kajántó, Kályán, Kis-Cég, Kolozs, Kolozsakna, Kolozsmonostor, Kolozsvár, Kóród, Magyar-Bányabükk, Magyar-Dezmér, Magyar-Fráta, Magyar-Kályán, Magyar-Sármás, Magyar-Zsuk, Mária-Magdolnatelke, Máriatelkefő, Méhes, Méra, Mocs, Mórcháza, Nagyakasztótelek, Nagy-Nyulas, Nyulas, Oláh-Bányabükk, Oláh-Báré, Oláh-Cég, Oláh-Dezmér, Oláh-Fráta, Oláh-Kályán, Oláh-Sármás, Oláh-Zsuk, Oroszfája, Pétertelke, Rücs, Szakál, Száldóberc, Szamos-

falva, Szent-Márton, Szent-Mihálytelke, Szent-Miklós, Szt.-Pál, Szt.-Péter, Szomordok, Szomordokpataka, Szovát, Szucság, Tiborcz, Tuzson, Vajdaszilvás, Záh és Zsuk. Tehát felületes összeszámitás szerint is 72 kolozsmegyei helység a magyar középkorból, részben a legbecsesebb határjárások keretében. A régi topographiának legérdekesebb adatai éppen a határjárásokban találtat-

FÜTÉR (KELETI OLDAL.)

Róth G. H. fényképe után.

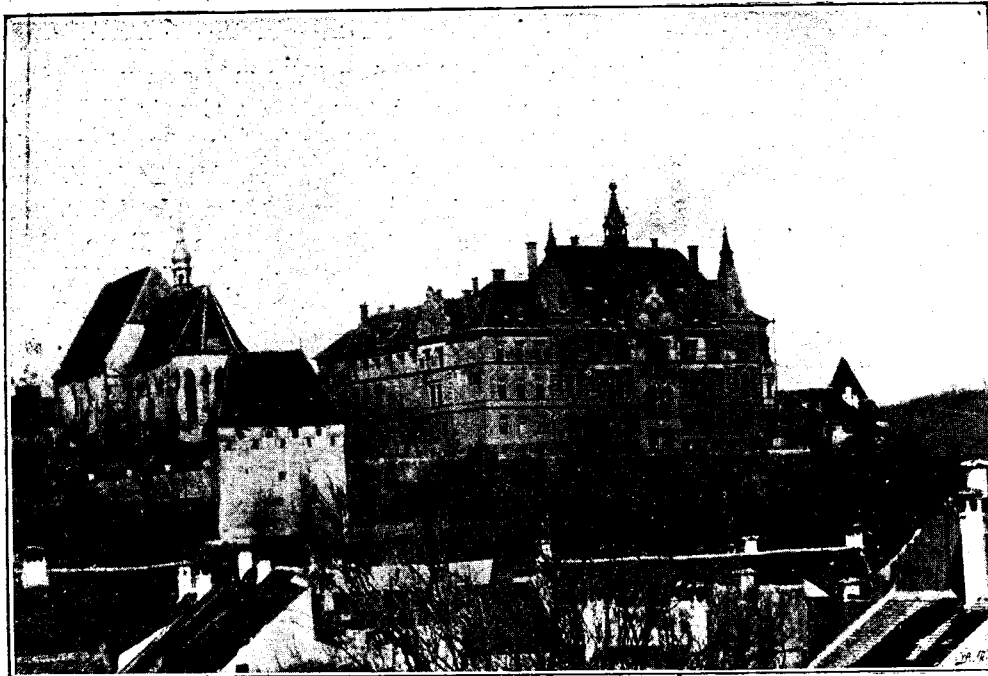
SEGESVÁRI KÉPEK.

nak s ezek alapján kellene megindítani a turistákra nézve érdekes határrészek régi jó magyar neveinek helyreállítását is.

A 72 hely közül csak egy példát vegyünk, *Szomordok* kolozsmegyei falut, melyről ez oklevéltárban mindössze négy okirat szól. Ez a kis falu, Kolozsvártól északnyugatra, Kajántó és Szent-Pál közt a Kovácsmál, Csonkaerdő és a Hodáj 5—600 méter magas hegyek közös völgyében, a Szomordok-pataka két oldalán fekszik. 50—60 viskójában alig lakik több 300 görögkatholikus oláhnál, kik szegényesen élnek 1265 kat. hold területű határukon.

Hangay Oktáv tisztelt tagtársunk bizonyosan jóval többet tud róla; nekem azonban be kell annyival érnem, a mennyit a katonai térképen és ebben a

¹ A római szent birodalmi gróf Széki Teleki-család oklevéltára. Budapest, 1895. Első kötet 1206—1437. 8 r. XLVII és 545 lap. Második kötet 1438—1526. 8 r. XXV és 670 lap.

MEGYERÁZ.

Róth, G. H. fényképe után.

SEGESVÁRI KÉPEK.

Teleki-oklevéltárban találok róla. *Szomordok* faluról oly mostohán emlékszik meg a katonai térkép, hogy még a falun keresztül folyó patakot sem nevezi meg, pedig ez már 1315. a *Szomordok-folyó* nevet viselte. A falu határa akkor Bedőfia Miklós halastaván kezdődött; folytatódott egy oldalt kopár, fenn azonban eserjés hegyen, az u. n. *Száldóberczen* (Zaloberch) át, onnan *Mária-Magdolna-telekére* ment föl egy hegy csúcsára, melynek a Mária-Magdolna-telekére néző oldalán rókaljukak vannak; onnan lekanyarodott a *Király-kútjához* (ad puteum regis), majd a *Bedchalma* nevű hegy alá hajlott egészen a *Nagy-úton* túlig (in eodem monte ultra magnam viam); tovább haladt azután *Herethalomig* (Herethalom), onnan a *Szent-Mihály-telekére* (a ma is meglevő Szent-Mihály-telekére) vivő nagy-útig; innen lekanyarodott a Szent-Mihály-teleki közelében levő folyóig (talán a Nádasig?) s tovább *Beccenyédre* (Bechenyt, a XV. században Bechenyeth) s föl egy erdős hegy csúcsára, alább pedig az ugyanazon erdőben fakadó s a Szomordok-folyóba szakadó *Gyechthel* (a XV. században Gyumchthel) forrásáig.¹ Mindezen nevekből egyesegyedül csak a két falu (Szomordok és Szent-Mihály teleke) van meg a katonai térképen, a többi meghatározásra vár. Egyébiránt Mikós kolozsmonostori apát ezt a határjárást *Szomordoky* Pál fia János kívánatára s Miklós erdélyi vajda parancsára, mint 1315. november 9. maga mondja, téli időben eszközölte, úgy, hogy már új határdombokat sem hányathattak.

Negyvenhárom évvel később 1358. aug. 1. a kolozsvármegyei szolgabírák újra megvizsgálták a *Szomordok*, *Méra* és a katonai térképen többé meg nem levő *Pétertelke* közt való határt. Kiténik azonban már Domokos erdélyi alvajdának 1358. jul. 15. a vizsgálatot elrendelő parancsából, hogy Bedeni Péter fiainak ez

szén az első határközig.¹

Évek múlva 1367. aug. 29. Péter erdélyi alvajda Ottó kolozsmonostori apát kívánságára meghagyván az erdélyi káptalannak, hogy *Máriatelke* határát bejárassa, ez a parancsot már szept. 27. teljesítette, miről okt. 13. tett jelentést. Szomordok eme szomszédjának határát a déli oldalon kezdtek bejárni. Ott délen egy *kis hegyecskén* volt a határjel; onnan *az úton túl* egy *bérec* alá (ad unum berch) kanyarodott s ugyanazon egy kicsikét tovább haladva, a *Máriatelke-fő* nevű hely a határ; arrább egy erdő tövében egyenesen folytatódott, majd éjszakra kanyarodva, egy ligeten át a *Király-kútja-fő* (Kyralkutafeu) és a *Máriatelke-fő* közt levő szederbokros határdombhoz ért; tovább menve, a Szent-Mihálytelkéről jövő úton túl, egy, a *Király-kútja-főtől* éjszakra levő bérecnél van a határdomb. Innen a bérczen át egy *Ravaszyuk* (Rauazlyuk) nevű helyhez jutott a bizottság, majd pedig éjszakra tartva a *Daruostó* (Daruosto) nevű mocsaras területhez. Itt három régi határdombot találtak, mert *itt szögeltet össze Máriatelke, Szomordok és Budatelke határa.*²

Két emberöltő múlva *Szomordoky* Imre szomordoki részjóságában újra szükségesnek látta a határigazítást s ezt Váraszkeszi Lépes Loránd erdélyi alvajda Szent-Imrén 1427. jan. 24. azzal rendelte el a kolozsmonostori apátságnak, hogy a maga részéről Patakfalvy Sebestyén vagy László, Csoronky Péter, esetleg Macskásy Péter vagy László *papfalvi* birtokosok közül valamelyiket, mint a vajda biztosát vegye maga mellé.

Az apátság választása Macskásy Péterre esett s ezzel együtt járta be az ő biztosa, Simon *kajántói* plébános 1427. febr. 5. Szomordok határát, hová a többi szomszédos birtokost is egybegyűjtötte.

¹ U. o., I. 108—110.

² U. o., I. 154—6.

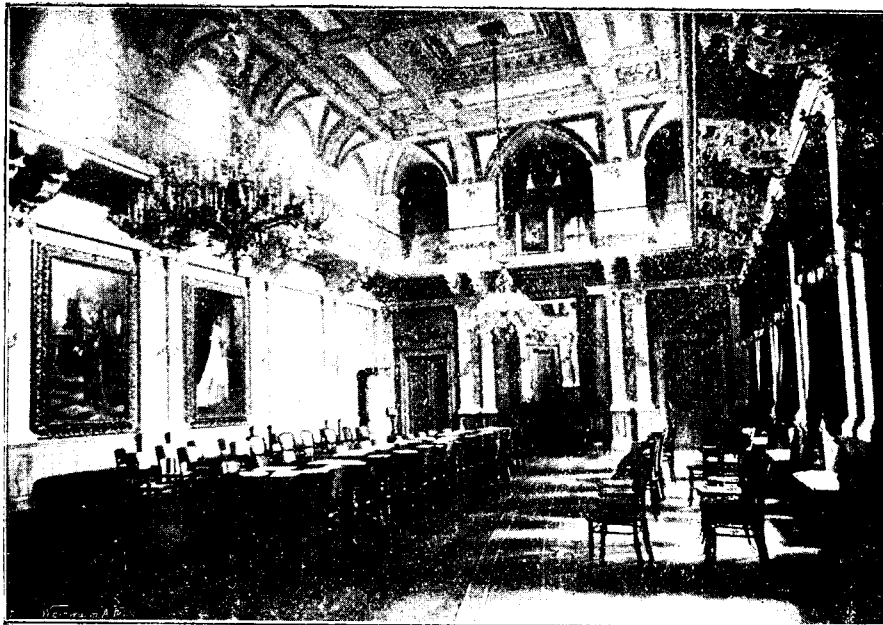
A munkát egy száraz hegy élén kezdték meg, egy már majdnem egészen tönkrement halastónál, melynek árkaiban azonban még látszanak; azt a határdombot azonban, melynek Szomordoky Imre szerint itt kellett lennie, már nem ismerhették föl.

Ezen hegyről tovább menve a *Száldobosbércze* (Zaldobosberche) nevű hegyre értek, melynek egy sima részén három jó állapotban levő határdombot találtak; ezek közül az egyik Szomordoky Imrénének s testvéreinek Mihálynak és Jakabnak, a másik Beden fia Péter fiainak s a harmadik az apátság *Máriatelke* nevű falujának vagy földjének területét jelezte. Itt Beden fia Péter fiai Domokos, György, Imre és László, továbbá Beden László fia, Balázs és felesége Márta nemes asszony, valamint Gebarth Miklós fiainak Tamásnak és Istvánnak nevében Domokos tiltakozást jelentett be.

Szentmihálytelke falu határa felé a nagy ut (közút) táján levő kis bércezen három határdombra akadtak; ezek közül Szomordoky Imre szerint az egyik *Szentmihálytelke*, a másik *Szomordok*, a harmadik pedig *Buda* határát mutatja.

Egy nagy uton folytatták útjukat, követve az erdő alatt egy vizet, vagy *folyót*, mely csak esős időkben csörgedez és olyankor egy Szentmihálytelke felé haladó másik folyóval egyesül. (Talán a Berendi-patakba ömlő Czifravölgyet értik. E két patakából támad a Nádas). Fölmásztak azután egy erdős helyre, hol nem találták meg a keresett határdombot; — egy Becsenyéd nevű helyen azonban két fa jelezte a határt s fenn egy másik hegy csucán az erdőnek mondott néhány fa közt szintén két határdomb állott.

Onnan egy folyó forrásához értek s az ott levő határdombtól fogva mindenütt a patak kanyargását követve egészen a vizét fölvevő *Gönczpatakáig* (Gewncpathaka), mely viszont a *Szomordokpatakába* (Zomordokpathaka) ömlik. (Ez a Gönczpataka tehát, úgy látszik, a Szomordok és Szentmihálytelke közt 550 m. magasán emelkedő Hodáj déli oldalán fakadt.) A Szentmihálytelke és Gönczpataka közt való részre nézve ezen határjárás ellen tiltakozott *Szentmihálytelki* Mihály, János fia, úgy a maga, mint *Tamásfalvi* Illés fia Gergely fiainak, t. i. Györgynek, Tamásnak és Imrénének, valamint *Szentmihálytelki* Istvánnak és Tamásnak, Farnasi Veress Dénesnek, *Valkó* Miklós fia László fiának Benedeknek és Szentpáli *Gyula* László fiának Lászlónak nevében. Erre a vajda és az apátság biztosai az összes tiltakozókat április 2-ára az alvajda elé idézték, hogy til-

A VÁRMEGYEHÁZ GYÜLÉSTERME. Róth G. H. fényképe után.
SEGESVÁRI KÉPEK.

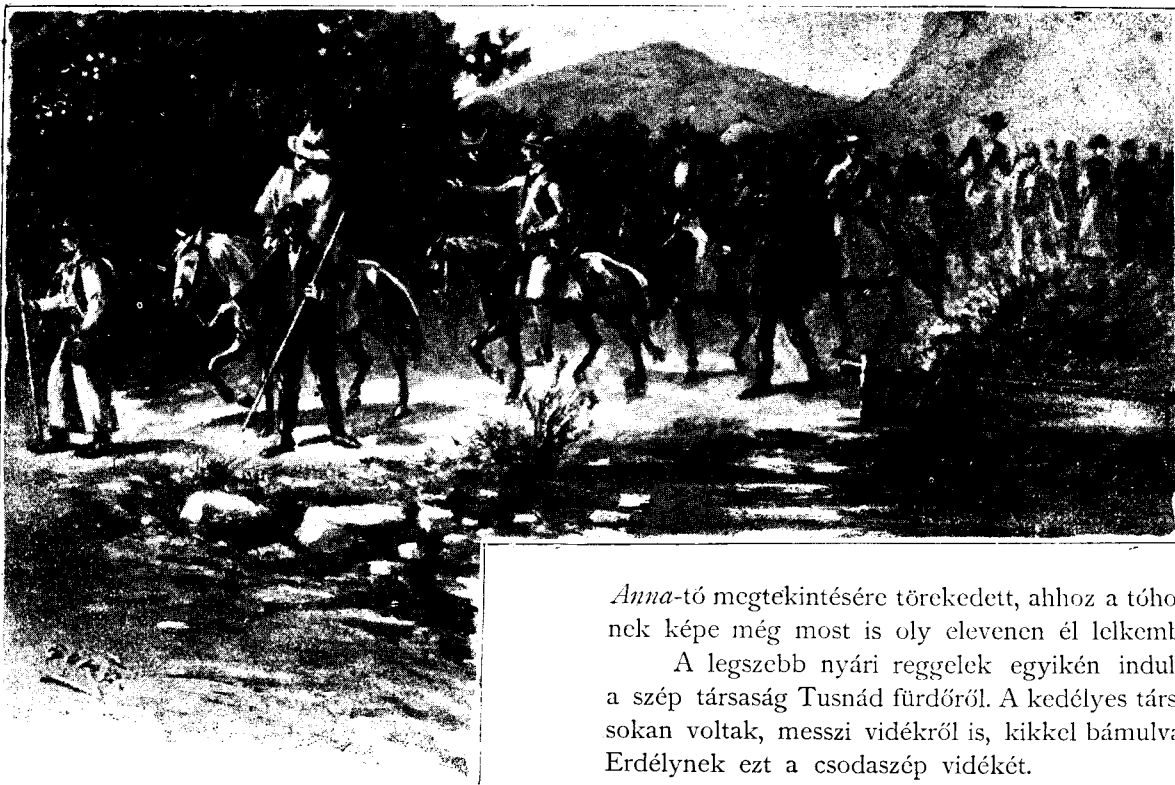
takozásuknak okát adják, eljárásukról pedig szept. 8. jelentést tettek Lépes László alvajdának.¹

Mire mentek, arról és Szomordokról többé nincs emlékezet a Széki Teleki-család oklevéltárában. De ez a kevés is érdekes. Hangay a megmondhatója, hol van Szomordok vidékén a Száldobérc vagy Száldobosbérc, a Bedehalma, Berethalom, a Ravaszlyuk, Darvastó, Máriatelkefő, Gönczpataka stb., nem is szólva egyes helységek neveiről. Ha elferdített alakban is, élnek-e még ezek az elnevezések a nép ajkain? A határjárásról szóló okiratok ugyan nem törődnek a világtájakkal és szorosabb meghatározásokkal, a hely alaposabb ismerete mellett azonban mégis csak el lehetne igazolni rajtuk.

A magyar történettudományak ezt a nevezetes forrásmunkáját, a Teleki-oklevéltárt tehát ebből a szempontból még a túristáknak is figyelmébe ajánlhatjuk. Abban lapozgatva, meg fognak győződni róla, hogy félvezredév előtt az elnevezések is bizonyították az államhoz való ragaszkodást azon a földön, hol idestova már nem mint magyaroknak, hanem csak mint a természet barátainak és túristáknak akad keresni valójuk.

¹ U. o., I. 496–499. l.

A szabad természet.

— Emlékezés az E. K. E. kirándulásaira. —

Görög Lajos képeivel.

Irta: **Kuti Irén.**

A tudósok könyveket irnak tele a természet csodáiról. Belehatolnak a föld mélységébe és a természeti ritkaságok egész tömegét hozzák felszínre. Az erdők hatalmas fáit rendszerekbe osztják. A kopár havasok közeteit felbontják. Még a kicsiny virág se kerüli el figyelmüket, a zümmögő rovar sem és nem semmi, a mi a természetet alkotja.

Mi, a kik a természetnek ép oly bámulói vagyunk, csak egészében látjuk az Istennek ezt a legszebb, legfenségesebb alkotását. Sokszor harmonikus rendszerében, de legtöbbször éppen rendszertelenségében gyönyörködünk és csak olykor-olykor vonja el figyelmünket egy-egy magkapóbb, különállóbb részlet. Egy magas pontról végignézve a látó-tért, valósággal megtisztul az ember lelke, felemelkedik Istenéhez és ekkor látjuk csak, hogy nincs hatalmasabb művész a természetnél, mely maga az Isten.

Az E. K. E. pár év óta elvezet minket olyan helyekre, hova másképpen ritkán juthatnánk el. Rendkívül érdekesek ezek a kirándulások. Részint lóháton, majd ökrös szekereken, de többnyire gyalog folynak le a felejthetetlen szép napok, melyekre visszaemlékezni olyannyira édes.

Elöl megy a vezető, utánna tarka változatosságban a kirándulók csoportja csevegve, adomázva és egy-egy szebb helyen néma bámulattal szemlélve a természet csodáit.

*

Egy ilyen szép és felejthetetlen kirándulásra emlékezem én vissza. Majdnem 100 kiránduló a *Szent-*

Anna-tó megtekintésére törekedett, ahhoz a tóhoz, melynek képe még most is oly elevenen él lelkemben.

A legszebb nyári reggelek egyikén indult utnak a szép társaság Tusnád fürdőről. A kedélyes társaságban sokan voltak, messzi vidékről is, kikkel bámulva néztük Erdélynek ezt a csodaszép vidékét.

Az élénk csevegést mindegyre elhallgattatta a vidék szépsége. A természet felséges változatosságaiba merülve, ballagtunk föl a hegyeken.

Babonás félelem vett erőt rajtunk, mikor vezetőnk — egy környékbeli úr — elmesélte a tó keletkezését. A tizenkét szépséges leány történetét, kikkel a kegyetlen gazdag úr hintóját húzatta és mikor a legszebbre, Annára rácsapott, a föld alatta nyomban elsüllyedt és helyébe egy szép csendes tó keletkezett.

Egy órai hegymászás után felértünk a hegytetőre, hol a süppedékes talajon egymást az eltűnéssel ijesztve, közeledtünk kirándulási helyünkhöz.

A sötét fenyők között a nap sugarai bearanyozták a remek tájat, sőt e sugarak is változtatták színüket és aransugarak között egy-egy zöld, vagy kék sugarat is láttunk ragyogni. A tó kék vizének visszfénye volt az, előhírnöke annak a szép tónak, mely pazar szépségében egyszerre élénk tárult. Örömmel kiáltottunk fel: «itt van, itt van!»

Ott feküdt előttünk a völgyben, magas hegyektől körülövezve, a kék vizű Szent-Anna-tó. Siettünk le a völgybe, hogy közlelről láthassuk a természet e remekét.

A balzsamos levegő felűditett, a sűrű erdőből madárdal hangzott felénk s az árnyas fák úgy csalogattak, hogy pihenjünk meg alattuk. Miután megpihentünk, a tó szélén levő kis kápolnában misét hallgattunk. Következett a villásreggeli, mit egy nagy üstben főztek. Mindenki sietett magáról gondoskodni. A jóízű gulyás elköltése alatt újból pihentünk és azután elindultunk a tavat körüljárni.

Egy paraszt kalauzolt, mert a süppedékes talaj miatt veszélyes volt az ismeretlen helyen járkalni. Kiváncsian néztük a nyugodt kék tavat, valjon mit rejt magában? Kalauzunk elbeszélte, hogy nagyon sok merész túrista lelte itt halálát, mert többen megpróbálták keresztül uszni, de a közepén annyira elfáradtak, hogy odavesztek a feneketlen tóba.

Vadászkürtök zajával és énekkléssel vertük fel a

csendet. Az erdő dalnokai ijedten repültek fészkeikről a szokatlan zajra, a megszo-

kott csend után. Két órai pihe-
nés után, »Isten-
hozzád»-ot mondtunk a szép tónak, a hegytetőről még egyszer visszanez-
tünk oda, hol a zágoni daloskör bucsuztatóul szép magyar dalokat énekelt.

Keletre vettük utunkat, haladtunk tovább, kitűzött célunkhoz, Bálványosfüredre, hogy megnézzük a híres kénkőbarlangot, meg a *Bálványosvár* romjait.

A kirándulók között ott volt *Potsa József* főispán, az E. K. E. háromszékvármegyei osztályának elnöke, kit elneveztünk czukros főispánnak, nemcsak azért, mert a hölgyeket elárasztotta czukorral, hanem kedves szeretetreméltóságáért is. Útközben, míg Bálványosfüredre érkeztünk, élveztük a kedves *Sipulusz* szellemes élceit, mik az egész társaságot folytonos derűtségben tartották. Ily hangulatban érkeztünk Bálványosfüredre, hol a kedélyes ebéd után megnéztük a csodaszzerű barlangot és a Bálványosvár romjait.

Esteledett, mikor a társaság oszlani kezdett, azzal a reménnyel bucsuzva, hogy jövőre megint találkozunk az E. K. E. egy ily remek kirándulásán.

*

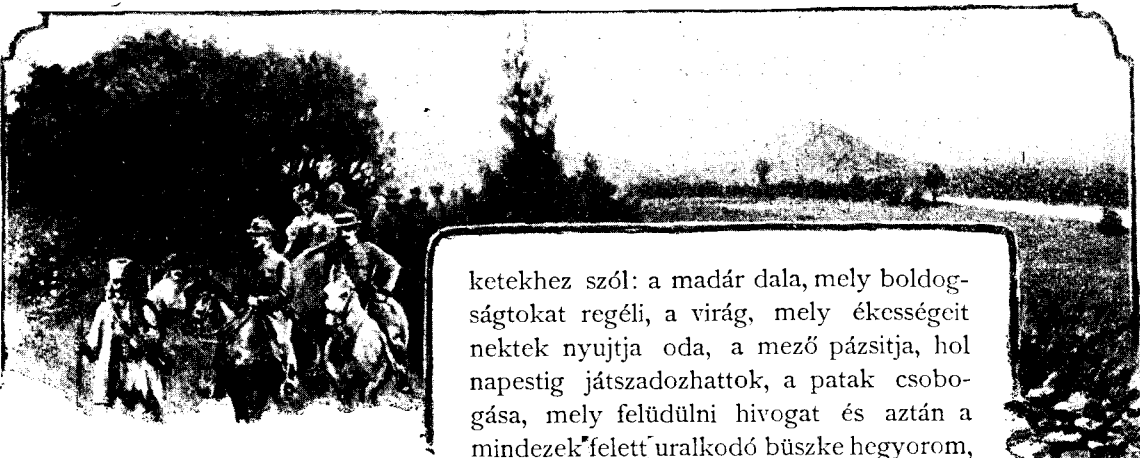
Nem lehet leírni, milyen élvezetes egy ilyen kirándulás. Levette a szalonok sablonos mezét, együtt érez az egész társaság. Érzí a Mindenható erejét és érezzük törpeségünket. A csodaszép helyek láttára vallásos érzélem lep el, úgy jön, hogy leborulva imádjuk a teremtőt. A balszamos levegő, az erdő dalos madarai, a kis bogárkák mind arról beszélnek: szép a természet, nagyon szép!

Jöjj el várva-várt kikelet, hogy újra csodálhassuk Erdély remek vidékeit!

És jöjjetek el ekkor ti is, hazám hölgyei és néz-
tétek meg szeretett Erdélyünknek szeszélyes alakzatu szikláit, a termékeny völgyeket, a bársonyos zöld erdőket, a madarak énekétől hangos mezőket, melyek megfognak a nő lelkét és elvarázsolják egy bővösebb világba, hol csak béke és szeretet van. Jöjjetek és hirdessétek mindenhol, hogy a legszebb élvezetet az emberi léleknek a természet nyújtja, melynek minden pontja mesét mond, regéket suttog és eltölti a szívet hittel, szeretettel.

És jöjjetek el ti is, férfiak, kik a napi küzdelmes munka után a természet ölen enyhülést nyerhettek, mert nem zavarja meg ez enyhülést a világ zaja, az emberek torzsalkodása, gyűlölete és irigysége. A szabad természetben megenyhül a fájdalom, megcsillapul a szenvedés, és új erőt nyerünk az élthez, mely sokszor oly nehéz, s oly küzdelmes.

És aztán ti, ifjak, kiknek lelkét a világ még nem rontá meg, hol találnátok szebb és emelőbb szórakozást, mint a természet virágos mezőin? Hol minden a ti lel-

ketekhez szól: a madár dala, mely boldogságtokat regéli, a virág, mely ékességeit nektek nyújtja oda, a mező pázsítja, hol napestig játszadozhattok, a patak csobogása, mely felüdülni hívogat és aztán a mindezek felett uralkodó büszke hegyorom, melyről végig nézhetünk a messze végtelenbe!

Ország részünknek minden pontja oly szép, oly gyönyörű, hogy annak látása egy-egy remek költemény hatását teszi az emberre.

Jönie kell tehát egy új időnek, mely divattá teszi majd a szabad természet imádását. És bizonyára az az új idő szebb lesz, jobb lesz, mert a természet hívei Istenhez közelebb állanak.

Az E. K. E.-nek hivatása elhozni ez új időket. Azok a vidéki osztályok, melyek e hivatás szolgálatában állanak, mind egy-egy oltár, melyen a modern idők lángja ég. Ez oltárok tüzét már rég meg kellett volna gyújtani. Azonban ez most sem késő, csak csoportosuljunk mind az oltár körül, kiknek lelkében a hazaszeretet tüze él és kik az E. K. E. lobogója alatt harcolni óhajtunk a gyűlölettel szemben barátsággal, az irigységgel szemben szeretettel, az izgatással szemben békességgel, a sértéssel szemben bocsánattal. És kik lehetnek méltóbb apostolai e célnak, mint mi, nők, kik a családban, a társadalomban és mindenhol a békét, a szeretetet kell hogy hirdessük!

Lelki szememmel látom már a jövőt, a mikor hegyeinket, völgyeinket ellepik a túristák és látom azt is, hogy a turistaság nyomán miként támad jólét a falvakban, megelégedés a szegény nép között.

Szép Erdélyünk megnyílik a forgalomnak, az anyaállambeli és külföldi lakosság üdülni, szorakozni és fürdőzni ide jön és ezzel új élet támad, új irányeszmék fogják az embereket mozgatni.

Az ezredéves ünnep a turistaságnak is meghozza hasznát: kezdünk felébredni!

Az E. K. E. osztályok feladatai. *)

Irta: Orbán Ferencz.

Ez első közgyűlésen bátor leszek amaz irányelveket jelezni, melyek követése mellett ifju osztályunk működését megindítani törekedtünk.

Túristasági törekvéseinknek általános irányu és konkrét feladatai mellett bizonyos absztraktnak tetsző irányt is igyekeztünk követni, midőn a túristaságnak oly társadalmi kérdésével is foglalkoztunk, melyeknek legalább a messze távolban leendő megoldását az egyetemes közjó igényli.

Értem ez alatt ama törekvést, mely részünkről oda irányult, hogy az egyesületi élet terén munkáljuk első sorban magunk között s azután e megye különböző ajku polgárai között a társadalmi közeledést, a testvéri egyetértést.

Engem legalább, mint a túristaság igénytelen műkedvelőjét, erre tanított az a tapasztalat, hogy a természet szépségei mellett, melyek egyaránt ragadnak meg minden művelt lelket, egymást leginkább megértik az emberek.

Ezt az irányt kiváló feladatunknak kellett tekintenünk, mert Brassóvármegyének megismertetésén, e megye természeti szépségeinek és rejtett kincseinek hozzáférhetővé tételén az Erdélyrészi Szász Kárpát-Egyesület brassói fiókjá már annyi sikerrel és oly fényes eredménnyel működött, hogy e szempontból szinte fölöslegesnek is tetszhetett egy új osztály alakulása.

De hogy még sem volt fölösleges, azt ez idő szerinti konkrét eredményképpen két alkotás igazolja. Egyik a *Méhely* Lajos tagtárs által írt és az egyesület központi választmányá által kiadott *Kalauz*, mely nemcsak túristasági, de tudományos tekintetéből is kiváló értékkel bír; másik a *Kis-Királykőn* épített s ugy kényelem, mint izléses kivitel tekintetében értékes menedékház.

Ez alkotások hirdetik, hogy a túristaság valódi feladatainak terén is volt mit tennie s van és lesz elég tennivalója ifju osztályunknak.

Midőn tehát ezen feladatok elől nem tértünk ki kiválóan s igaz meggyőződéstől vezéreltetve törekedtünk arra, hogy a néma természetet a testvéri szeretet nyilatkozásával népesítsük be s tegyük beszédessé; s midőn annak vonzó szépségeit a mi testvéregyesületünk feltárta, mi nyomban rá zománcozzunk be azokat az egymás megértésének és szeretetének varázsával.

Az a vágy adott szárnyat ez irányu szerény törekvéseinknek: vajha a népfajokat egymástól elválasztó hegylánczolatok öleiben lakó népek megértenék, hogy lehet ezt e szép megyét, mint a magyar állam területét, mások gyűlölete nélkül szeretni, s hogy minden szűkebb nemzetiségi elfogultságnál fölemelőbb a tudat, hogy minden ember egyforma hazafias, szeretetre és tiszteletre igényt tartó tagja lehet az állam eme részének, ha annak céljai elérését egész valójával támogatja.

S ha e tekintetben nem is mutathatunk kiválóbb, pozitív dolgokra, jóleső örömmel utalunk ama barátságos viszonyra, melyet a testvér-egyesülettel, a Szász

Kárpát-Egyesület brassói osztályával szemben elértünk.

Egyesületünk alakulását megelőzőleg, abban nyilvánult a közfelfogás, hogy «midőn E. K. E. osztályt akarunk létesíteni, első feladatunk az, hogy a már létező egyesülettel karöltve, annak szellemi és erkölcsi támogatását megnyerve, fogjunk a munkához. Meg kell győzni őket arról, hogy osztályunk nem ellenük, hanem velük karöltve, mellettük működve kíván haladni.»

Hivatásunk ily irányu felfogása mellett, midőn osztályunk két évi fennállásának folyamára visszatekin-tünk, hálás köszönettel kell megemlékezni arról, hogy ifju egyesületünket a szász E. K. E. igazi testvériséggel fogadta, mindenkor szíves indulattal viseltetett osztályunk élete és mozgalmai iránt. Mi alkalmat adtunk reá, s az azonnal fel is ismerte, hogy a mi egyesületünk nem más, mint az ő céljaiban, törekvéseiben osztozkodó bajtárs.

A kitzött irányhoz ragaszkodva, a társadalmi közeledést, a bennünket megérteni akarókkal a testvéri egyetértést ápolni, nemcsak törekedtünk, hanem módokat is nyújtottunk erre ama felolvasó estélyeken és bálokon, melyeket a lefolyt két év alatt tartottunk.

S bárha ez iránti vágyaink sikerének csak kezdeténél vagyunk, s bárha csak azt értük el, hogy egymást az ily irányu gondolkozásban megerősítjük, s ez által a valódi hazafias eszmék terjesztéséhez hozzájárulunk, akkor máris nem végeztünk fölösleges munkát.

Hiu ábrándokkal, vérmes reményekkel nem ámitjuk sem önmagunkat, sem másokat. És pedig annál kevésbbé, mert egyesületünk életre kelésének éveit éppen amaz időszakba estek, midőn közvetlen környezetünkben mindenfelé látjuk véghetetlen hatalmaskodását az emberek és népfajok egymás iránt való féltékenységének, s míg e téren az abszolút rossznak megnyilatkozásait oly gyakran tapasztaljuk, az abszolút jó csak elvétve, vajmi ritkán jelentkezik.

A társadalmi közeledést, a testvéri egyetértést munkálni hivatott ifju osztályunknak a kezdet nehézségeivel küzdő éveit összeesnek amaz idővel, midőn a nemzetiségi kérdés nagyobb és nagyobb erővel tör ki, egymás ellen uszít csoportokat, fajgyűlölet járja át a kedélyeket.

Ez az áramlatot nem feltartóztatni, hanem terjedését csak kis mértékben is ellensúlyozhatni nemcsak feladat. Ez a meggyőződés adhat nekünk reményt, erőt és kitartást, hogy bár közvetlen nagyobb sikerekre nem számíthatunk, híven buzgólkodjunk eszméink terjesztése érdekében; mit csakugyan nemcsak a Schuller csúcsain, hanem a báltermek parkettjén, vagy a fehér asztalok mellett is munkálhatunk.

Jól tudjuk, hogy gyöngék vagyunk még kis körünkben is feltartóztatni a jelzett áramlatokat, de arra elég erőseknek hisszük magunkat, hogy ily áramlattal szemben a nemzeti eszmét híven ápoljuk hazánk e végvidékén.

Eme tudattól vezéreltetve, a kezdet nehézségei mellett nem esünk kétségbe, ha azt kell tapasztalunk, hogy most még gyöngék vagyunk nagyobb alkotásokra. Higyjék el, t. tagtársak, hogy célunk bár messze van, de érdemes azért küzdenünk.

Hogy azonban a további siker kilátásaival foly-

*) Elnöki beszéd a brassóvármegyei osztály 1895. nov. 21-iki közgyűlésén.

tathasuk működésünket, mindenekelőtt a túristai élet élénkségére kell nagyobb súlyt fektetnünk, összejeveteinkben, kirándulásainkon szorgalmasan résztvenni, hogy egymástól tanulva, egymást buzdítva munkálkodjunk a kitűzött cél érdekében.

A túristai társulás, mint az erőknek egymást kiegészítő tömörülése, jogot adott az alakulásra; a tömörített erőknek érvényesítése megadja a biztosítékot a cél eléréséhez.

S ezek után a jövő sikereinek reményében, osztályunk fennállásának rövid multján lehetetlenség végig tekinteni a nélkül, hogy ne következtessünk a multból a jövőre, s hogy ne vonjuk le belőle a helyes konkluziót. Ezek között pedig első a hálás köszönet.

Mély köszönettel tartozunk egyesületünk t. központi választmányának, honnan fejlődésünk alapfeltételeit és eszközeit nyertük.

Nagy hálaival tartozunk továbbá *Bethlen* András gróf urnak, egyesületünk tiszteleti elnökének, ki az első anyagi segílyt adta osztályunknak, s ezzel lehetővé tette osztályunk első alkotásának, a királykői menedékháznak létrehozását; s nem kevésbé tartozunk mély köszönettel továbbá ürmösi *Maurer* Mihály főispán urnak, ki osztályunk és egyesületünk iránt meleg érdeklődésének, előszeretetének és sikeres támogatásának számos és lekötelő jeleit tanusította; valamint köszönettel tartozunk *Alcsius* Oszkár városi tanácsos urnak, kinek szives segílyével és közbenjárásával már nem egy leküzdhetetlennek látszó akadály gördítettett el fejlődésünk utjából.

A köszönet mellett kérjük őket, hogy ne vonják meg jövőre sem támogatásukat egyesületünkötől, melynek jövő feladatául — a szorosabb értelemben vett túristasági cél ápolása mellett — ismét csak azt tekintjük, *hogy hidakat emeljünk az egymással szemben idegen clemek közé*, s hogy betöltsük a szakadékokat és mélységeket, melyek az egymásra utaltakat egymástól elválasztják, s hogy a politikai és társadalmi ellentétekkel olyannyira megterhelt időben a türelmesség és hazaszeretet eszközeinek érvényesítésével munkáljuk egyesületünknek s benne és általa a haza javát.

Ásványvizkereskedési monopolum.*

Irta: **Vedress dr.**

Magyarország legféltreesebb vidékein is nagy hatást keltett hazánk egyik kiváló jelesének: Thaly K. országgyűlési képviselőnek az országházban tartott ama beszéde, mely a közegészségügyet nagyon közlelről érdeklé s a mely a gyógyító forrásokból származó ásványvizek higienikus kezelésére vonatkozik, illetve mely szerint a vizek elárúsítását ily szempontból, törvények alapján, céljának és rendeltetésének megfelelő módon rendezni és biztosítani égető szükségnek tartja.

Az ásványvizszédelgés az ország összes orvosai előtt rég ismeretes.

* A *Közegészségügyi Kalauz*-ból vesszük át ezt a reánk vonatkozó cikkelyt.

Thaly K. képviselő ur a fősulyt jónak látta a dugaszolásra, friss töltésre helyezni.

Nem kétkedünk azonban, hogy a képviselő ur előtt ama bizonyos — már igen lényeges szempont is ismeretes, melyre épen e sorok célja rámutatni, de a melyet Thaly K. képviselő érintetlenül hagyott, t. i. *az ásványvizek árának kérdése*.

Az árak szempontjából semmi biztosíték, semmi fix megállapodás nincsen, a mi a legfőbb bajt képezi.

Ha kevésbé vagyonos betegnél ásványviz-kura van javalva a páczienek elrémülnek a horribilis áraktól, melyeket ásványvizekért kérnek tőlük; minél fogva a szegényebb néposztály egyenesen meg van fosztva amaz előnytől, hogy egészsége érdekében ásványvizet használjon, a mit ama körülmény is bizonyít, hogy közalpra ásványvizek nem is rendelhetők «drágaságuk» miatt, mig a többi gyógyító szerek ebből az alpból megterítettnek.

Nem is vagyunk aztán képesek a gyakorlatban a javalt ásványviz-gyógyító módot keresztülvinni; első sorban azért nem, mert az ásványvizek méreg drágán adatnak el. De másodsorban azért is le kell mondanunk az ásványvizekről, mert azok nagyon hiányosan vannak kezelve, dohosak, megromlottak, rossz parafával dugaszoltatnak s ki tudja hány esztendeig poshadnak a raktáron? Ennélfogva annyira aggályos azok rendelése, hogy sokszor a betegeinknél felmerült káros hatások nyilvánulása következtében az ivást be kell szüntetnünk.

Épen eme körülmény folytán már hónapok óta megindítottuk a tárgyalásokat az Erdélyrészi Kárpát-Egyesülettel az iránt, hogy nekünk, függetlenül egynemely ásványviz-monopolizátortól, raktárt állítson fel a kitűnő hatásu szénsavas radna-borbereki és vasas dombháti vizekből s azon vagyunk, hogy a jóhiszemű közönség ne szolgáltatassék ki közvetítő kereskedések kapzsiságának.

Nehogy azonban ugy látszassék, mintha e sorok éle személyek, vagy egyes czégek ellen irányulna és hogy nem kizárólag a közegészségügy érdeke lebegne szemünk előtt; — sőt annak bizonyítására, hogy nem csupán az országházban Thaly K. képviselő ur által tartott beszéd képezte az incidenst arra, hogy az ásványvizek kérdéséhez **hozzászóljunk**: hivatkozunk az Erdélyrészi Kárpát Egyesület titkári hivatalára — mint a hová már előzetesen fordultunk olcsó, magyar, jó és friss töltésű ásványvizek iránt, mivel ezek beszerzése a fővárosi monopol árak horribilis volta miatt szegény betegek számára lehetetlen.

Ha pedig már ide jutottunk, azt hisszük, hogy nem végeznünk fölösleges munkát ama javaslatunk megfontolásra ajánlásával, hogy az ásványvizek és minden gyógyító forrás-termények elárúsítása — mint a mélyek gyógyszereknek tekinthetők — ne maradjon egy nagykereskedő országos kizárólagos privilegiuma, hanem tétessék az le — egy megbízható testület pl. a fővárosi gyógyszerész-gremium kezeibe — és ezen testület állítson fel közösen Budapesten egy gyógyforrás-terményraktárt, a hol aztán mérsékelt árakban min denkor friss és a higiene követelményeivel is számot vető termények árultassanak.

Különfélék.

Olvasóinkhoz. Uj alakban jelentetjük meg az *Erdély* milléniumi évfolyamát. Uj beosztás, uj betűk teszik lapunkat még tetszetősebbé. Ez alkalommal a lapuj szerkesztőt is cserélt, a mennyiben *Gyalui* Farkas dr. visszalépett a szerkesztéstől és helyébe az E. K. E. főtítkára lépett. Természetesen első sorban a volt szerkesztő iránt fejezzük ki köszönetünket, hogy a lapot két éven keresztül oly buzgón szerkesztette. Birjuk ígérését, hogy jövőre mint dolgozótársunk fogja támogatni lapunkat. Mellette rendes dolgozótársaink lesznek *Szádeczky* Lajos dr., *Márki* Sándor dr., *Hangay* Oktáv, *Sándor* József, *Hankó* Vilmos dr., *Herrmann* Antal dr. és *Urmánczy* Nándor dr. Képeinket *Goró* Lajos festőművészünk rajzolja. Rajta leszünk, hogy minden számunk művészi képekkel a legszebb kiállításban jelenjék meg.

KÖNYVESHÁZ.

Régi hazai lőportartók szarvas-aggancsból. Tanulmány a tárgyi néprajz köréből. Irta: Jankó János dr. Huszonnégy szöveg közlé nyomott ábrával és négy táblával. (Különnyomat az Archaeologiai közlemények XVIII. kötetéből, 81—117. l.) Budapest, 1895.

A Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának derék vezetője, a ki az erdélyi részek néprajzához már két nagyszabású monografiával (Kalotaszeg és Torda, Toroczkó, Aranyosszék) járult, egy érdekes néprajzi tárgyra fordította figyelmét, melyet talán Lehóczky Tivadarnak az «Ethnographia» 1895. évi 1. füzetében megjelent hasonló tárgyú közleménye terelt ez irányba. A régi vadászélet egy fontos használati tárgyáról van szó, melyen a nép képzőművészete gyakorolta magát, sajátos technikával rányomva izlése és hagyománya stílusa bélyegét. Jankó múzeumokból írja le e tárgyakat: 10 a Lehóczky gazdag magángyűjteményében van, mely — reméljük — nemsokára Munkács ős várát fogja elfoglalni, hol most rabok sinlenek; 22 a Nemzeti

Múzeum régiségtárában őrzik: e'ik, 2-öt a néprajzi tár számára szerzett meg maga Jankó. E 34-ből háromnak eredete Erdély; az 5. ábrában (87. l.) bemutatott lőportartó a néprajzi tár tulajdona (5819. sz.), jobb szárán cyril betűs 1782 évszám van, Jankó kapta Gombos felső-vidrai bíró fiától, ki azt mint családi ereklyét őrzé Janku Ábrahám apjától, a Hóra-lázadás egyik főrészesétől. Szintén Felső-Vidrán szerezte Jankó a 8. számú tartót is, mely a néprajzi tárban 6230. lelt. szám alatt van; a mőzcsalád hagyománya szerint, a jelenlegi család fő nagyapja faragta. A 14. ábrán bemutatott példány nagyon hasonlít a 13. számúhoz, melyet 1867-ben Szontagh Tivadar a nógrádmegyei Alsó-Toldról ajándékozott a Nemzeti Múzeum régiségtárának. Ez utóbbin az 1716 évszám áll, az előbbin 1417, a mely azonban, Jankó igazolt véleménye szerint, 1717-nek olvasandó. E példány, három más tárggyal együtt, 1884-ben vétetett Dávid Jánostól, Nagy-Szeben vidékéről, a régiség tár számára (leltár 103). E három példány, nagyon valószínűen, erdélyi eredetű és oláh készítmény. A Lehóczky gyűjtötte aggancs-lőportartók nagyobbbrést rutének munkája; a többiek közt hat magyar származású. Megjegyezzük, hogy Erdélyben mindig egyik népfaj körében még elég sűrű használatban vannak az ilyen fajta lőportartók, sőt nagy ritkán talán még készítenek is ilyet havasainknak puskaadót nem fizető oláh pásztor-vadászai. Székelyföldi kuriákban én is láttam még nem egyet ezelőtt egy negyedszázaddal. Kivánatos volna, hogy valami nyilvános gyűjteménybe (Erdélyi Múzeum, kolozsvári Kárpát-múzeum) kerülnének ezek és hasonlók, s hogy erdélyi ember az ottani példányok leírásával kiegészítené a Jankó dolgozatát, a melynek az a nagy érdeme is van, hogy a hazai műemlékek ismeretének előmozdítására szánt nagytekinthetű Archaeologiai közlemények akadémiikus hasábjait megnyitotta a népművészet hagyományai, a tárgyi néprajz számára. *Herrmann Antal.*

Folyóiratok. A *Turisták Lapjának* folyó évi 1—2 száma igen becses tartalommal jelent meg. Minket *Thirring* Gusztáv dr.-nak, a turista ügy e régi barátjának és munkásának cikkelye érdekel leginkább. A *Millennium és a turista-ügy* czímmel foglalkozik a turista-egyesületekkel és konstatálja, hogy a turista-ügy még csak a kezdet kezdetén van. Komoly eredményről — gyumond — egy egyesület sem számolhat be, mert a közönség nem igen támogatja azokat. Azután ismerteti a különböző egyesületek helyzetét, az E. K. E.-ről ezeket irván: »Hazánknak egyéb vidékei és egyéb turista-egyesületei nincsenek kedvező körülmények között. Aránylag legtöbb eredményt mutathat fel még a

Siebenbürgischer Karpathen-Verein, de már ennek ereje is szétforgácsolódott oly nagy területen, minő van Besztercze-Naszódtól Brassóig és Nagy-Szebenig, bár az egyesület csakis a százok lakta vidékre terjesztette iski figyelmét. Ebben a tekintetben még nehezebb álláspontja van az Erdélyrészi Kárpát-Egyesületnek, mely működését a Királyhágón tuli országrész minden vidékére óhajtja kiterjeszteni. Rendkívüli anyagi eszközök szükségletnek ily óriási területnek intenzív felkarolásához és bár el kell ismernünk, hogy az egyesület viszonyaink közt szokatlan agítálást fejt ki és az anyagiak előteremtésében nagy leleményességet tanusít: erejének még is meg kell tizszereződnie, hogy a nagy arányokban megindított akciót mindenütt sikerre vezethesse.»

Köszönjük *Thirring* Gusztávnak az idézett sorokban rejlő elismerést és egész komolyan rajta leszünk, hogy erőnket megtizszerezzük. Egyetértünk vele eddig a pontig mindenben, hanem már azt, hogy a *Magyar Turista-egyesület* egyedül országos jellegű és hogy ennek következtében minden turista-egyesületnek abba beleszólnia kell, semmikép sem írjuk alá. Lesz alkalmunk bővebben is kifejteni e tárgyban nézetünket és akkor majd megmondjuk *Thirring* Gusztáv dr.-nak, hogy a központosítás megöli az egyes egyesületeket, de nem fejeleszti.

A második cikkelyt *Déry* József írta. Ez a jó szemmel megáldott fiatal turista, ki rajzolól ónnal a kezében a *barczasági hegységeket* járta be, a látottakról üdén, frissen, színesen ír és ügyes képeket is rajzol hozzá. Végül következik *Pfenn* József cikkelye a Magas-Tátráról és a rendes apróbb rovatok.

Brassóvármegyei turistakalauz.

Az E. K. E. kiadásában 28 képpel illusztrálva megjelent az *Erdélyrészi Uti Kalauz* első kötete. A magyar turista irodalom alig mutathat fel értékesebb könyvet ennél. *Méhely* Lajos dr. tanár derék munkát végzett, mikor megírta ezt az uttörő művet. E könyv alapján könnyen eligazodhatunk Brassó városban, melynek térképe is gazdagítja a munkát. A zután jönnek a város környékének, Hétfalunak, Rozsnyónak, Zernestnek, Predeálnak, Sinaiának leírásai. Egészen új és talán most van leírva oly részletesen a Salamonkő, Pojána, Hasadtkő, Lidérczhasadék, a Wadetz. teteje, a a Krizbai várhegy és aztán a szebbnél-szebb havasok: a Keresztényhavas, Nagykövő havas, Bucsecs, Királykő, Csukás és végül jönnek a barlangok. A piros vászonborítékkal ellátott csinos munka az E. K. E. tagjainak 60 kr, nem tagoknak 70 kr. -- Megrendelhető az E. K. E. főtítkári hivatalában.

A Székelyföld cz. diszmunka a legdiszesebb kiállításban május havában kerül ki sajtó alól. Jövő számunkban mutatót hozunk ebből a nagyszabású monografiából. Előre jelezzük, hogy a munka terjedelme nagyobb a tervezetnél és körülbelül 100 kép fogja díszíteni. A képeket *Goró Lajos*, *Tull Ödön*, *Szathmári Károly*, *Istvánffy Gyula* festőművészek rajzolják. A diszmunkát *Hankó Vilmos* dr., a Székelyföldnek ez az alapos ismerője írja. A nyomtatást a budapesti *Lampel Róbert* cég végzi. A munka előfizetési ára 2 frt. Bolti ára nagyobb lesz.

„Balneologiai értesítő.” *Preysz* Kornél dr.-nak lapjáról már többször megemlékeztünk. Az új évben is szorgalmasan fogja ez a jelesen szerkesztet-lap a fürdők és ásványvizek érdekeit. Minden cikke szakszerű és tanulságos. Szorosán vett balneologiai lap Magyarországon a *Balneologiai Értesítő*-n kívül egy sincs. Méltó tehát arra, hogy a fürdők és ásványvíz tulajdonosok támogassák. Előfizetési ára egy évre 2 frt 50 kr. Megrendelhető az *Engenberger-féle* könyvkereskedésben Budapesten. (Ferencziek-tere.)

TURISTASÁG.

A Gyilkostó domború térképe. A gyergyóvidéki E. K. E. osztály elkészítette a Gyilkostó plasztikai térképét. A térkép a tavat és környéket mutatja be. Készítették *Hochschild Lajos* és *Farkas Imre* polgáriskolai tanárok. A kidolgozás remekül sikerült. Az egész környék vadregényességét látjuk e térképen. Meredek sziklák, éles hegygerinczek váltakoznak rajta. Rendkívül tanulságos e térkép s valóban minden leírást felülmul. Ott látjuk a folyókat kék, az utakat vörös vonalokkal jelölve. A házak fekete pontokkal, a legelők világos zöld, az erdők sötétzöld és a sziklák szürke színekkel vannak megkülönböztetve. Ez a térkép is a kiállításnak egyik tárgya.

Turista-kongresszus. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter az országos turista-kongresszus megtartási idejét a kiállítás területén épült ünnepélyek csarnokában június hó 30-ára tűzte ki. Ennek következtében az E. K. E. márcz. 22-ére, Budapestre, a testvér-egyesületeket előértekezletre hívta össze, melyen a kongresszus tárgysorozata, ügyrendje stb. lesz megbeszélendő. Ezzel kapcsolatosan az egyesület széleskörű mozgalmat indított, hogy minél többen vegyenek részt a kongresszuson. Megjegyezzük, hogy az E. K. E. a kongresszusra

menő tagok részére a következő kedvezményeket eszközölte ki: 1. A kongresszus minden egyes tagja a kiállításra való belépésre jogosító egy 5 belépti jegyből álló füzetet az ezért járó 2 frt 50 kr helyett 1 frtéért kapja meg. 2. Az egyesület által kibocsátandó igazolványok alapján a kongresszus tagjai úgy Budapestre, mint vissza a m. kir. államvasutak és az ezek kezelése alatt álló vonalokon I. osztályon II. osztályu, II. osztályon III. osztályu egész jeggyel; III. osztályon pedig II. osztályu féljeggyel utazhatnak. 3. Végül intézkedés történt, hogy a székes főváros kiállítási bizottsága által tömeglakásokká, illetve külön szobákra beosztott szállodákká berendezett népiskolák mérsékelt árak mellett a kongresszusi tagok rendelkezésére bocsáttassanak.

Turista egyesületek Magyarországon, Most hogy a turista egyesületek országos mozgalmat indítottak a közönség támogatásának megnyerése végett nem lesz érdektelen számba venni a magyarországi ily nemű egyesületeket. A legrégebbek közé tartoznak a *Magyarországi Kárpát-Egyesület*, mely 1833-ban alakult, azután jön a *Siebenbürgischer Kárpát-verein*, mely 1880-ban alakult. Következnek ezután az *Erdélyrészi Kárpát-Egyesület*, a *Magyar-Turista-egyesület*, a *Délvidéki-Kárpát-egyesület*, a *pécsi Mecsek egyesület*, a *bihari Kárpát egyesület* és a *modori turista egyesület*. Ezek közül a bihari semmi életjelt nem adván magáról, elmondhatjuk, hogy a természeti szépségek hazájában csak 7 egyesület szolgálja a turistákat. Megemlítjük itt, hogy ez egyesületek közül a *magyarországi Kárpát-egyesület*, az *Erdélyrészi Kárpát-egyesület*, a *Magyar Turista-egyesület* és a *Siebenbürgischer Kárpát-Verein* több-kevesebb osztálylyal is rendelkeznek, de legtöbb osztálya van az E. K. E.-nek, mely alatt eddig 25 osztály is ügyvivőség tartozik.

Kirándulások az ezeréves kiállításkor. Az ezeréves ünnep azt a kötelességet rója a turista egyesületekre, hogy területekről minél többször kirándulásokat rendezzenek Budapestre, viszont arra is kell törekedniök, hogy a külföldi látogatókat az ország szebb helyeire elkalauzolják. Az E. K. E. ily irányban is fog a nyáron tevékenykedni, a mennyiben a kiállítási igazgatósággal és a székes-főváros kiállítási bizottságával érintkezésbe lépett, hogy az idegenséget az ország szebb helyeinek megtekintésére is buzdítsák és e célból az E. K. E. közvetítését igénybe vegyék. A terv mindenestre szép és csak örvendeni lehet, ha megvalósul. Kedvezőbb alkalom az idegenségnek ide vonzására úgy se kínálkozik.

Akvarell-képek Erdélyről. Valósággal meglepi az embert az akvarell képcsoportozat, melyet az E. K. E.

a milléniumra festetett. *Ötven* szebbnél szebb akvarell készült ez alkalomra színes és tus kivitelben. A csoportozatban van a Nagy-kő-havas, a Kis-és Nagy-Királykő, Déva vára, Vajda-Hunyad, a Szádeczky-tó, a Paring, a vöröstoronyi szoros, a fogarasi hegy-lánczolat, a Tericzia hegygerincz, Kőhalomvára, Béleshavas, Retyezát, Buleató, Zenogató, Vistea-vizesés, Talmács-völgye, Szurdok szoros, Bálványosvár Ördögáldja, Kolczvár, Torda-hasadékból két kép, Gyilkostóról két kép, Zernest, Salamonszíkla, turi hasadékok, Surián, Zalatna, Detonáta és a Brátkai vizesés. A képeket *Goró Lajos* festette és tervünk az, hogy egy-egy képet díszes kiállításban műmellékletként csatoljunk az »Erdély«-hez.

MAGYAR HELYNEVEK.

Határnevek. Az erdélyrészi turisták nem végeznének haszontalan munkát, ha utazásuk közben egyes magyar vagy vegyes lakosságú községek magyar határneveit följegyeznék. Hangay Oktáv oszt. alelnök után kérjük olvasóinkat, ily eredeti határnevek gyűjtésére s azoknak, a község megnevezésével, mielőbbi beküldésére. Ezuttal közli maga, a tordai utba eső *Túr község* határneveit: Bábahalma, Bogjós, Csalános, Csalóka, Csonka, Décsenge, Képtere, Kócson, Kosárhely, Tátok, Tóoldal Tormás.

A Kolozsvárhoz közel fekvő Magyar-Fenes, mely falut sokáig Oláh-Fenesnek nevezték, bár magyarok lakták, szintén adott néhány érdekes határnevet, ilyenek: Agyagverem, Bornyurét, Bernyusály, Bükkös, Fehérhegy, Halastó, Hosszapatató, Kovácspad, Kiserdő, Kenderály, Kóhatártető, Kerülőutja, Lügöttető, Macskamály, Mályoldal, Mihálistyüfü, Murkosdomb, Padidülő, Tóhely, Rókalyuk, Rákosrétje, Szőlőoldal, Szömnyüvölgy, Szilvaoldal, Urakhatára.

Versényi György gyűjtése Szucsák (Kolozsvármegye) község határából a következő neveket eredményezte:

Szántóföldek: Agyagos, Agozat, Bocz, Borzás, Bátorhavas, Berknez, Csepegő, Cseretető, Csákánykút, Csúp, Csóva, Docz, Eperjes, Ereszvény, Fénkővölgy, Farkasláb, Gállábja, Gyalai tekintő, Hegyemegett, Holtnados, Hármasdomb, Halastó, Köveshágó, Közmező, Kerekerdő, Kertekmegett, Kigyósmáj, Kiságozat, Közláb, Körtvélykút, Lónai ösvény, Lejáró, Malomtere, Mocsárcsorgó, Nyires, Nyulakkútja, Ó-Bocz, Orát, Pad, Ploptyis, Pogánykút, Rózsadomb, Sárosút, Sáfadomb, Somájvölgy, Szilvástető, Szenestönk, Sárgaoldal, Zúgóberek.

Rétek: Csikóstó, Kenderkút, Horgos, Mosórét, Nagyrét, Réhely, Sziget, Vistai árok.

Legelők: Csóva, Dálnoki, Kertek-Domja, Nyugvóhely, Sz—róberek.

Kaszálók: Bocz, Cseresnyéskút, A forrásoknál, Hidegkút, Halmok, Halmokalja, Hordóskút, Kertek, Malomteret, Nagyerdő, Nádosi csorgó, Remete, Szilvás, Szilvásoldal, Tóhely, Veréberdő, Vistai patak, Gyűrűs, Irtás.

Erdők: Bikárka, Bagolysűrű, Gödrök, Hegyesdomb, Hosszuvölgy, Kőszegő, Kabóskodombja, Kopaszdomb, Középerdő, Kapatat, Nádaserdő, Muzsdaj, Szárazpatak, Szentpáli, Ördöglyuk, Szálas, Remete, Ploptyis.

Források: Csákánykút, Diósberek, Eperjes, Ágozat, Cseresnyéskót, Hidegkút, Pogánykút, Omlások, Hordóskút, Remetekút, Kenderkút, Oráti kút, A malomnál, Bodonkút, Katóskút.

Patakok: Medvéstorki-Sárga-Bagoly-sűrni patak, Nádas.

Kőbánya: Bocz.

Szőlő: Sülyedések.

Utcák: Felszeg, Alszeg, Somáj, Borzás, Felső-utca, Somáj, Medvéstorok, Agyagos (czigánysor).

ÁSVÁNYVIZÜGY.

E. K. E. ásványvizek. Az E. K. E. két vizet hozott forgalomba a radna-borbereki Széchenyi és a dombháti Livia-források vizét. Mindkét vizet már is igen kedveli a közönség. Kivánatos, hogy tagjaink e vizek forgalomba hozatalát előmozdítsák, mert az egyesület azoknak esetleges jövedelmét jótékony céljaira fordítja. E mellett a legolcsóbbak is és kezelésü a legtisztább. A közgazdasági cél mellett hazafias célt mozditunk tehát elő, ha ez *ásványvizet állandóan* használjuk és arra másokat is buzdítunk. Részletes árjegyzéke a két viznek borítékunkon olvasható.

Ásványvizek bevétele Oláhországba. Az oláh belügyminiszter egy újabb rendelete értelmében az ásványvizeknek Oláhországba való bevétele csak úgy van megengedve, ha erre az említett miniszterium külön engedélyt adott. Kivételt képeznek magyarországi ásványvizek közül a *borszéki*, a *budai*, az *előpataki* és a *lukhii*. Minden más ásványvizet bevitelét csak úgy engedik meg, ha azt a bukaresti vegyvizsgáló állomás előzőleg vegyelemezte.

Fűthető teherkocsik. Fűthető teherkocsik a magyar és osztrák vasutakon további intézkedésig a következő feltételek mellett bocsájtatnak forgalomba:

1. A fűtőkészülék a kocsikon tűzmentesen alkalmazva és oly szerkezetű legyen, hogy azt a kocsi kinyitása nélkül kívülről lehessen kezelni, s míg

a vonat mozgásban van, egyáltalában ne kelljen gondozni; a tüzelőanyag legalább hat órán pótlást ne igényeljen. A mely kocsik önálló fűtőkészülékkel vannak felszerelve, azokon a tüzelőanyag fölvételére zárható tartálynak is kell lenni, melynek ürtartalma elég nagy legyen az előrelátható leghosszabb menet tartamára szükséges tüzelőanyag befogadására. Ugy a tüzelőhely, valamint a tüzelőanyag tartánya szabványos csapózárval látandó el. A fűtőkészülék szerkezetének az illetékes felügyeleti hatóság és azon vasutigazgatóság által, melynek kocsitelepébe a fűthető teherkocsi fölvéttetik, approbáltatni kell.

2. Fűthető teherkocsik külön megjelölendők és ismertető jelül a kocsiszekrény mindkét oldalán »Fűthető kocsi«, »Heizbarer Wagen« fölirattal látandók el.

3. A kocsik fűtőkészülékének begyújtásáról a rakodó állomáson, úgyszintén a fűtés megszüntetéséről a rendeltetési állomáson maga a kocsitulajdonos vagy a főladó, illetve a címzett gondoskodni és a vasuti közegek e részben való rendelkezéseit követni tartozik.

4. Ha a fűtőkészülék útközben eső állomásokon is gondozást igényelne, a kocsitulajdonos kívánságára a vasuti igazgatóságok is elvállalják az utánfűtést és a fűtés föntartását, a nélkül azonban, hogy a kocsi bensejében bizonyos hőmérséknek betartásáért szavatosságot vállalnának. E végből a kocsitulajdonos vagy a főladó a főladási állomáson a kocsi mindkét oldalára ragaszbarczákat (fűtési-utasítás minta szerint) tartozik alkalmazni, melyekből kivehető legyen, hogy mikor történt a begyújtás és mily időközökben és mértékben eszközzendő az utánfűtés. Az utánfűtéshez szükséges és a kocsitulajdonos által szolgáltatandó tüzelőanyagnak megfelelő adagokba elosztva a kocsin alkalmazott tartányokba elhelyezve és az egész menetre elégségesnek kell lenni.

5. Az útközben eső állomásokon való utánfűtéséről gondoskodásért, melynek végrehajtása a ragaszbarczákon (fűtési utasítás) kitüntetendő, a vasutak megfelelő kárpótlást követelhetnek.

6. Fűthető teherkocsikat csak az esetben szabad valamelyik vasut kocsitelepébe fölvenni, ha a kocsitulajdonos kötelezettséget vállal mindazon károkért, melyek a fűthető kocsik közlekedtetése folytán okoztatnak és lemond minden kártérítési igényről a szállított áruk sérülése vagy romlásáért, ha ez a kívánt hőmérsék be nem tartása folytán, vagy a kocsik fűtőképessége következtében szükségessé váló átrakodása s az ez által származó késedelmezés folytán állott be.

7. A fűtött kocsiknak megrakott állapotban való szállítása a berakott árucikk 10.000 kg. föladásánál érvé-

nyes árucikk díjtétele alapján legalább 10.000 kilogrammért való díjfizetés mellett történik. Ha a fűthető kocsiba különböző árucikkekbe tartozó áruk rakatnak, akkor a szállítási díj a küldeményben foglalt legmagasabban osztályozott árucikk díjtétele alapján legalább 10.000 kg. után számítatik. Fűthető kocsikba csak egy és ugyanazon rendeltetési áramásra szánt áruk rakhatók. A be- és kirakás a fél által saját költségén eszközzendő. Ha fél kívánságára, be- vagy kirakás a vasutak közegei által teljesítettik — kik ily esetben mint a fél munkásai tekintetnek — úgy a díjszabás I. rész D—III. szakaszában megállapított illetékek szedetnek be.

8. Az útközben fekvő állomásokon való utánfűtés céljából a kocsikhoz adott tüzelő anyag díjmentesen szállítatik.

9. A fűthető kocsik átmenetére, továbbítására és a kocsibérek fölszámolására nézve az egyleti kocsiszabályzat határozmányai mérvadók.

10. A vasuti igazgatóságok a kocsitulajdonosoknak, illetve bérlőknek a fűthető teherkocsik közlekedéseért semmiféle illetéket nem fognak fizetni, illetve kocsibéreknek nem fognak visszatéríteni. — A felek rendelkezésük folytán esetleg fedezetlenül maradt üres menetekért a vasutaknak kocsi és kilométerenkint 7 fillért tartoznak megteríteni.

11. A fűthető kocsik javítása és kenése a vasut által a felek terhére eszközöltetik, mely teljesítményekért az önköltségek, a kiadott bérekhez 100%-os önkezelési pótlék hozzáadásával számítatnak föl.

12. Fűthető teherkocsik kiállításai vasuti intézettől nem követelhetők és e tekintetben minden vasut saját beállítására szerint járhat el.

FÜRDŐÜGY.

Málnás-fürdő. E fürdő közelében található gázkiömlést Nuricsán megvizsgálta. Körülbelül 8000 m²-nyi területen furva nyílásokat, megállapította, hogy a kiömlő gáz 97%-a mindenütt szén-sav, továbbá hogy mintegy 300 m² területen naponként 5—6000 kg. szén-sav ömlik ki. Nuricsán nézete szerint a gáz elég nagy mennyiségben áramlik ki arra nézve, hogy egy szén-savsűrítő gyárt gázzal elláthatson.

Egyesületi élet rovatunk e számból kimaradt. Jövő számunkban azonban e hiányt pótolni fogjuk és ezúton is felhívjuk osztályainkat és tagjainkat, hogy az egyesületi mozgalmakról (gyűlésekről, mulatságokról, kirándulásokról stb.) minket azonnal értesíteni sziveskedjenek.